शब्दकोश

अब्राम म्हणजे “माननीय पिता.”

अब्राहाम म्हणजे “राष्ट्रांचा पिता.”

अदोम तो यहूदा प्रांताच्या पूर्व दिशेकडे होता.

अल्लोन बाकूथ म्हणजे “ओक दु:खाचे झाड.”

अराम म्हणजेच “अदोम.”

अहला ह्या शब्दाचा अर्थ “तंबू.” बहुधा हा इस्राएलच लोक देवाची पूजा करण्यासाठी जात तो पवित्र तंबू असावा.

अहलीबा ह्या शब्दाचा अर्थ “माझा तंबू तुझ्या देशात आहे.”

अहश्वेरोश ख्रि.पू. 485-465 या सुमाराला होऊन गेलेला पारसचा राजा.

अश्शूरचा राजा म्हणजे बहुधा, पारसचा राजा दारयावेश असावा.

अध्यापक याचा मूळ अर्थ लेखक. पोथ्यांच्या हस्तलिखित प्रती करणारा. त्या पुस्तकांचा अभ्यास करुन ते अध्यापक बनत.

अरामीभाषा बाबेल साम्राज्याची राजभाषा.

अदुल्लाम गुहेत किंवा “किल्ल्यात.”

अरामी प्राचीन सिरियातील व्यक्ति. येथे कदाचित अब्राहाम, इसहाक किंवा कदाचित याकोब (इस्राएल) असावा.

अधोलोकाच्या किंवा “शिओल” म्हणजे मृत्यूचे स्थान.

अनाथ, विधवा विधवा म्हणजे ज्यांचे पती गेले आहेत अशा स्त्रिया. अनाथ म्हणजे ज्यांना आई-वडील नाहीत असे. ह्या सर्वांची काळजी घेणारे कोणीही नसे.

अरूमायेथे यालाच तोरमा असेही म्हणतात ही अबीमलेखची ही राजधानी. शखेमच्या दक्षिणेला आठ मैलावर हे गाव असावे.

अबीब ह्या नांवाचा अर्थ “धान्याची कोवळी कणसे” असा आहे. यहुदी लोकांच्या वर्षाचा हा पहिला महिना असून ह्याला निसान असेही म्हणतात. मार्च-एप्रिलच्या दरम्यान हा महिना येतो.

अशुध्द अस्वच्छ, अपवित्र वा देवाच्या पूजेला चालणार नाही असे.

अधिकृत माप देवळात किंवा ज्यूच्या मंदिरात वापरात असलेले प्रमाणित माप.

अमंगळ भाकरी एखाद्या अमंगळ गोष्टीचा स्पर्श झालेली भाकरी अशी भाकरी खाल्लेला माणूस देवाच्या पूजेत भाग घेऊ शकत नसे. मंगल—अमंगळ ह्याबाबतच्या नियमासाठी लेवीय 11–15 पाहावे.

अमोन खूप वर्षे, आमोन हा मिसरचा श्रेष्ठ देव होता. ह्या भविष्यकथनाच्या वेळेला, उत्तर मिसरमध्ये त्याची विशेष पूजा होत नव्हती, पण दक्षिण मिसरमध्ये, विशेषत: मिसरच्या थेबेस ह्या राजधानीच्या आजूबाजूच्या भागात त्याचे महत्व फार होते.

अभेद्य दुर्ग परमेश्वराचे एक नाव परमेश्वर भक्क्म तटबंदीसारखा, किल्ल्यासारखा रक्षण करणारा आहे, या अर्थाने.

अष्कलोन पलिष्ट्यांच्या पाच नगरांपैकी एक.

अष्कोल हे नाव म्हणजे हिब्रू भाषेतील द्राक्षाचा घड या अर्थाचा शब्द.

अनाक हे लोक धिप्पाड, शक्तिशाली लढवैय्ये होते.

अबीब महिन्यात “वसंतऋतूत” किंवा प्राचीन यहुदी पंचांगाप्रमाणे पहिल्या महिन्यात म्हणजे निसान महिन्यात.

अकजीब या नावाचा अर्थ “खोटे” वा “फसवणूक.”

अशुद्ध पदार्थ अग्राहय, किंवा अपवित्र परमेश्वराच्या उपसनेतवर्ज्य असलेला. शुध्दअशुध्द पदार्थाबाबत जुन्या करारातील नियमांसाठी पाहा लेवीय 11–15.

अशेरा कनानींची महत्वाची दैवत. ती “बआलची पत्नी आहे असे त्या वेळी लोक समजत.

अम्री हा इस्राएलचा राजा होता. ह्याने राष्ट्राला खोट्या परमेश्वरांची पूजा करण्यासाठी प्रवृत्त केले पाहा 1 राजा 16:21-26.

अदुल्लाम ह्या गुहेत दावीद, शौलपासून पळाल्यावर, लपला होता (पाहा 1 शमु. 22:1).

अमावास्ये निमित्त मेजवानी ज्यू महिन्याचा पहिला दिवस हा विश्रांतीचा आणि पूजेचा दिवस असे. लोक यादिवशी एकत्र जमून यज्ञार्पणे करत. पाहा लेवीय 7:16–21.

अराम नहराईम किंवा “मेसोपोटेमियाचे अरामीन.”

अराम सोबा किंवा “मध्य सिरियातले अरामीन.”

अश्शूर शब्दश: किहीम हे म्हणजे इस्राएलच्या पश्चिमेला भूमध्य समुद्रात असलेले अश्शूर क्रेट किंवा दुसरे एखादे शहर असू शकेल

अबीब महिन्यात म्हणजेच निसान महिन्यात किंवा वसंतऋतूत म्हणजे हल्लीच्या मार्च एप्रिल महिन्यांच्या दरम्यान.

अधोलोक मेल्यावर सर्वजण येथे जातात असे मानले जाते. बहुतेक वेळा हा शब्द 'थडगे' या अर्थाने वापरतात. आपले आत्मे जेथे जातात ती ही जागा असाही ह्या शब्दाचा अर्थ होऊ शकतो येथे भाषांतरात ह्या शब्दाला पर्यायी शब्द म्हणून पाताळ हा शब्द वापरला आहे.

अशेरा कनान्यांची ही महत्वाची दैवता. ही बालची पत्नी अशी या लोकांची समजूत होती.

अराराट पूर्व तुर्कस्थानातील उरार्तु प्राचीन नगर.

अम्नोन अबशालोम आणि तामारचा हा सावत्र भाऊ ही सर्व दावीदाची मुले, पण अम्नोनची आई वेगळी होती. पाहा 2 शमुवेल 3:2-3.

अदोम भूमी इस्राएलाच्या दक्षिणेकडील आणि पूर्वेकडील भूमी.

अविवाहित शब्दश: "कुमरिका" लग्न न झालेली व कोणाबरोबरही लैंगिक संबंध नसलेली मुलगी.

अमावास्या ज्यू महिन्याचा पहिला दिवस हा पूजा करण्याचा खास दिवस होता.

अनाथ कनानी लोकांची युध्द देवता येथे त्याचे वेगवेगळे अर्थ होऊशकतात 1) शमगारच्या आईचे किंवा वडलांचे नाव, 2) शमगार, एक मोठा योध्दा, 3) अनाथ नावाच्या नगरातील शमगार.

अशेरा दैवताचे स्तंभ अशेरा देवतेच्या सन्मानार्थ हे स्तंभ उभे करण्यात येत असत. लोकांचा असा विश्वास होता की ही देवता पुष्कळ संतति देते.

अदोम यहूदाच्या अतिदक्षिणेकडील देश. अदोमचे लोक याकोबचा जुळा भाऊ एसावचे वंशज आहेत. हे इस्राएलींचे शत्रू आहेत.

अनिर्बंध इच्छा अर्पण ह्या सर्व गोष्टी मोशेच्या नियमशास्त्राविरुध्द होत्या. पुढाऱ्यांनी व खोट्या याजकांनी हे नवीन सुट्टीचे दिवस व देवाच्या उपासनेच्या वेगव्या पध्दती सुरू केल्या.

अमाना लबोनानमधल्या पर्वताचे नाव.

अगरू एका विशिष्ट झाडापासून तयार केलेले अत्तर.

अंगरखा किंवा बुरखा माणसाचे तोंड झाकण्यासाठी वापरण्यात येणारे कापड.

अपवित्र शुध्द व अशुध्द गोष्टीं बाबतच्या जुन्या करारातील नियमांसाठी पाहा लेवी. 11:15.

अरामी भाषा बाबेल साम्राज्याची अधिकृत भाषा. इतर पुष्कळ देशांतील लोक दुसऱ्या देशांतील लोकांना सरकारी पत्रे ह्याच भाषेतूनच लिहीत. दानीएलच्या ग्रंथाचा मूळ भाग येथपासून 7:28 पर्यंत ह्याच भाषेत लिहिलेला आहे.

अलगूज एक प्रकारचे सात तारा असलेले वाद्य. हेही कदाचित सारंगीप्रमाणे असावे. हेही नाव ग्रीकमध्ये दुसऱ्या भाषेतून बहुधा ग्रीकमधूनच आलेले असावे.

अनाकी लोक अनाकचे वंशज हे लोक धिप्पाड, प्रबळ व लढाऊपणाबाबत फार प्रसिध्द होते. पाहा गणना 13:33.

अजाजेल (बकरा) ह्या शब्दाचा किंवा नांवाचा अर्थ माहीत नाही. बकरा सर्व लोकांची पापे 'वाहून नतो' अशी कल्पना असावी.

अबेल मिस्राईम म्हणजे "मिसरच्या लोकांचे शोकाचे दिवस."

आशेर म्हणजे हिब्रू भाषेत "आनंदी" किंवा "आशीर्वादित."

आज्ञापट म्हणजे दहा आज्ञा लिहिलेल्या दगडी पाट्या.

आवेन व पी बसेथ मिसरमधील हेलेओपोलीस व बुबास्टीस ही शहरे.

आज्ञा ह्याचा अर्थ "नियम, निर्बंध असाही होतो." इस्राएलमधील लोकांना शिकविण्यासाठी, देवाने मोशेसला घालून दिलेले नियम असा अर्थ काही वेळा केला जातो.

आठवणी खातर पूर्वी घडलेल्या गोष्टींची आठवण ठेवण्यासाठी काही गोष्टीं वस्तू करणे.

आयुष्य शब्दश: "आत्मा."

आमेन हिब्रू शब्द याचा अर्थ जे म्हटले गेले आहे त्याच्याशी एखादा माणूस सहमत आहे असा होतो.

आश्रयनगर एखाद्याच्या हातून चुकून हत्या घडल्यास संतप्त नातलगापासून लांब पळून जायचे सुरक्षित नगर. पाहा यहेशवा 20:1–9.

आज्ञापटाची ती पेटी दहा आज्ञा लिहिलेल्या दगडी पाट्या व सिनाय वाळवंटात देव त्याच्या लोकांबरोबर होता हे सिध्द करणाऱ्या काही इतर गोष्टी ज्या पेटीत ठेवल्या आहेत ती पेटी. ह्या पेटीला "करारनाम्याची पेटी" असेही म्हणतात.

आरामकर शब्दश "तुझे पाय धू."

आहाज यहुदाचा राजा ह्याने ख्रि. पू. 735–721 या काळात राज्य केले.

आल्हाददायक किंवा "भरगच्च आणि हिरव्या" गवताच्या कुरणासारखा.

आय ह्या गावाच्या नांवाचा अर्थ "उजाड" असा आहे.

आशेर ह्याचा अर्थ "अशीर्वादीत" किंवा "आनंदी" आहे.

आज्ञापटा शब्दाश: पुरावा दहा आज्ञा लिहिलेल्या सपाट पाट्या. इस्राएल लोक व देव ह्यांच्यामध्ये झालेल्या करारनाम्याच्या त्या पुरावा होत.

आपापल्या वतनात (स्वत:ची मालमत्ता) इस्राएलमध्ये, जमीन कुंटूंबाच्या किंवा कुंटूंबातील गटाच्या मालकिची असे. एखादी व्यक्ति जमीन विकू शकत असे. परंतु पन्नासाव्या वर्षी ती परत मूळ मालकी असलेल्या कुंटुंबाची किंवा कुंटुंबातील गटाच्या मालकीची होत असे.

इसहाक म्हणजे "हसणारा" कारण देवाने अब्राहामला मुलगा होण्याचे वचन देताच तो हसला.

इस्राएलच्या संपूर्ण घर बहुधा ह्याचा अर्थ "इस्राएलच्या उत्तरेकडील दहा घराणी" असा असावा.

इशाया दाविद राजाचे वडील.

इम्मानुएल ह्याचा अर्थ "देव आमच्या पाठिशी आहे."

इस्राएल कधी याचा अर्थ देशवाचक असतो इथे वंशवाचक म्हणून घ्यायचा आहे.

इंद्रनील मणी क्वचित आढळणारा अतिशय किमती हिरा.

इस्साखार म्हणजे हिब्रू भाषेत "बक्षीस" किंवा "वेतन."

इथ्रो तो एक मिद्यानी याजक होता.

इस्राएलची पापे म्हणजे यरुशलेमच्या मंदिराव्यतिरिक्त बांधलेली पूजास्थाने येथे बहुधा खोट्या देवांची पूजा होत असावी. पुराणवस्तु संशोधकांना तेल लाखीशमध्ये असे "मंदिर" आणि स्मृतिशिला सापडल्या आहेत.

इथिओपिया ह्याला "कुश" असेही म्हणतात. आफ्रिका खंडात लाल समुद्राजवळ हा देश आहे.

ईर–हरेस किंवा "विनाश नगर" वा "सूर्य नगर."

उरीम व थुम्मीम परमेश्वराचा निर्णय जाणून घेण्यासाठी याजकाने आपल्या ऊरपटात ठेवावयाच्या, विशेष दगडाचा, लाकडाचा किंवा हडकाचा लहान तुकडा, अशा वस्तूच त्यांना ऊरीम व थुम्मीम म्हणत असत.

उपशामक औषध झाडे झुडुपापासून केलेले मलम औषध म्हणून वापरतात.

उंबऱ्यावरुन उडी मारणारे परदेशी देव दागोन ह्याची पूजा करणारे वा त्या पूजाविधीचे अनुकरण करणारे, असा ह्याचा अर्थ होतो. पाहा 1 शमु. 5:5.

उच्चस्थाने येथे अर्थ "टेकड्या" एवढाच असावा किंवा परमेश्वराची वा खोट्या परमेश्वरांची पूजास्थाने असाही अर्थ असू शकतो ही स्थाने नेहमी टेकड्यांवर वा डोंगरावर असत.

उज्जीया यहुदाचा राजा ह्याने ख्रि. पू. 767–740 या काळात राज्य केले.

उडणारे साप शब्दाश अर्थ तोच "उडणारे साप."

डाळिंबा आत लहान बिया असलेले लहान फळ. प्रत्येक बी भोवती फळाचा चविष्ट भाग असतो.

उच्च स्वरात मूळशब्द "अलामोथ" याचा नेमका अर्थ माहीत नाही. "उच्च स्वर" असा त्याचा अर्थ असावा.

उंच जागा देवाची वा खोट्या देवाची प्रार्थना करण्याची उंचावरची जागा. या जागा उंच पर्वतावर वा टेकडीवर असतात.

उपरे सुंता न झालेले लोक यहोवाच्या कराराशी संबंध नसलेले.

उरीम आणि थुम्मीम याद्वारे परमेश्वराकडून माणसाला उत्तरे मिळत. मात्र याचे स्वरुप काय हे कसे घडत होते याची कल्पना येत नाही.

उरले सुरले धान्य कापणीच्या वेळी काही ओंब्या शेतातच राहू द्याव्या असा दंडक होता. ते धान्य गोर गरिबानी उचलून न्यायला मुभा होती.

ऊद-धूप एका झाडाचा वाळवलेला रस, तो जाळून गोड वास निर्माण होतो तो देवाला भेट म्हणून अर्पण करतात.

ऊफारसीन शब्दश अर्थ "पेरेस" एक वजन. हा शब्द "विभाग करणे" या शब्दासारखा आहे. "परस" या वा "पर्शिया" या नावाप्रमाणे पण तो शब्द आहे.

एसेक म्हणजे "वाद" किंवा "झगडा."

एल–बरीथ "कराराचा परमेश्वर" असा या परमेश्वराच्या नावाचा अर्थ होय.

एलीशा बहुदा "सायप्रस" कदाचित् हा भूभाग एगकोमी, सायप्रस जवळ असावा किंवा हे ग्रीक बेट असावे.

एफोद किंवा पुरोहिताचा मदतनीस म्हणून ओळखू यावे म्हणून अंगावर घालायचा विशेष प्रकारचा अंगरखा.

एफ्राईम म्हणजे हिब्रू भाषेत "दुहेरी फळ देणारा" किंवा "दुहेरी यश देणारा."

एबर युफ्रेटस नदीच्या पश्चिमेला रहात असलेले लोक किंवा एबरचे वंशज.

एजोबाची छोट्या छोट्या फांद्या आणि पाने असलेली वनस्पती. याचा उपयोग एखाद्याला शुध्द करण्याच्या समारंभ प्रसंगी, पाणी किंवा रक्त शिंपडण्यासाठी करतात.

एल–शदाय म्हणजे "सर्वसमर्थ देव."

एसावच्या देशाचा म्हणजेच अदोम. अदोम हे एसावचेच दुसरे नाव.

एलीएजार म्हणजे "माझा देव मला मदत करतो."

एक झाकण म्हणजे एक दयासन.

एबद मलेख यिर्मया 38:7–13 पाहा.

एफ्राथा बेथलहेम या शहरात दावीदाचा जन्म झाला.

ऐवजी एक प्रकारचे धान्य.

ऐरण अतिशय जड व मोठा धातूचा ठोकळा. लोहार (लोखंडाचे काम करणारा) ऐरणीवर गरम धातू ठेवून ठोकतो त्यामुळे धातूचा आकार बदलतो.

ओबेद अदोम यरुशलेम जवळ राहणारा लेवीवंशातील माणूस.

ओसाड डोंगर बहुधा बॅबिलॉन देश.

ओळंबा एका टोकाला वजन असलेली दोरी. कामगार, त्यांनी बांधलेली भिंत सरळ आहे ना ह्याची खात्री करून घेण्यासाठी ओळंबा वापरतात. ते दोरीला रंग लावतात व तिला झटका देतात. त्यामुळे भिंतीवर रंगाची सरळ रेषा उमटते. मग कामगार वक्रभाग घासून काढतात.

ओफिर निळ्या आणि करड्या रंगाच्या छटा असलेला एक हिरा.

काइन या शब्दाना अर्थ "निर्माण करणे तेव्हा हव्वा म्हणाली, "परमेश्वरच्या मदतीने मी पुरुषसंतानाला निर्माण केले आहे."

कमोश केशोश मवाबी लोकांचा देव होता.

कोरेश राजाच्या कारकिर्दिच्या पहिल्या वर्षी म्हणजे ख्रि. पू. 539 मध्ये.

कळपाचा मनोरा किंवा हा यरुशलेमचा एक भाग असावा मनोऱ्यात बसून आपल्या कळपावर लक्ष ठेवणाऱ्या मेंढपाळाप्रमाणे नेते असावे.

कृत्तिका प्रसिध्द नक्षत्र सात बहिणी या नावाने ते ओळखळे जाते (वृषभ राशीतील एका तारका पुंजातील तारा).

कुमारिकेचा जिचा कोणाशीही शारीरिक संबंध आलेला नाही अशी शुध्द स्त्री.

कर्ज घेण्यासाठी तारण म्हणून ठेवलेली वस्तू जर कर्ज नाही फेडण्यात आले तर कर्ज देणारा सदरील वस्तू स्वत:कडे ठेवून घेऊ शकतो.

कराराचा कोश दहा आज्ञा लिहिलेल्या मातीच्या पाट्या व सिनाई वाळवंटात देव त्याच्चा लोकांबरोबर होता हे सिध्द करणाऱ्या काही इतर गोष्टी ज्या पेटीत ठेवल्या आहेत ती पेटी ह्या पेटीला "करारनाम्याची पेटी" असेही म्हणतात.

किशोन नदी ताबोर डोंगरापासून दहा मैलावरील एक नदी.

कमोश अम्मोनी लोकांचा देव मिल्कोम, पण मवाब देशाचा राष्टीय देव कमोश.

कुमरी कुमारीका जिचा कोणाशीही शारीरिक संबंध आलेला नाही अशी शुध्द स्त्री.

कुळक टोकदार दगड किंवा लोखंडी तुकडे जोडलेली लाकडी फळी.

कमळाचे झाड एक प्रकारचे झाड त्याच्या पानांची दाट सावली पडते.

काबूल प्रांत या शब्दाचा अर्थ हिब्रूभाषेत 'कुचकामी' असा होतो.

कोणीच नाही हे कसे पाळणारे अशुध्द आहेत असे समजण्यात येत असे. परमेश्वराच्या नैवेद्याचे अन्न त्यांना खाता येत नसे.

काठी आणि आकडी मेंढपाळ त्यांच्या मेंढ्या राखण्यासाठी काठी वापरतो ती काठी.

करार आणि वचने हा कदाचित् मोशेचा कायदा असू शकेल. देवाने हा करार इस्राएलाच्या लोकांबरोबर केला.

करार शब्दश: "पुरावा" ज्या सपाट दगडावर देव आणि इस्राएलचे लोक यांच्यातील कराराचा पुरावा म्हणून परमेश्वराच्या दहा आज्ञा लिहिल्या तो दगड.

कादेशाचे वाळवंट सिरियातील वाळवंट याचा अर्थ "पवित्र वाळवंट" असाही होईल.

कोल्हे रानटी प्राणी. हा प्राणी निर्मनुष्य जागी राहातो.

कृतज्ञतापूर्वक होमार्पण देवाने लोकांसाठी केलेल्या चांगल्या गोष्टीबद्दलच्या उपकाराची परत फेड म्हणून देवाला खुश करण्यासाठी लोक देवाला चांगल्या गोष्टी अर्पण करीत. प्राण्याचा एखादा भाग वेदीवर भाजला जाई परंतु लोक त्याचा बहुतांश भाग जेवणाच्या वेळी खात असत. पाहा लेवि. 7:11–26.

किरिआथ येआरीम शब्दश: "जंगलाचे प्रदेश" हिब्रू भाषेत "जंगल" म्हणजे शहराचे नाव.

केशर पिवळे फुल याचा उपयोग अत्तर करण्यासाठी करतात.

कमलपुष्प एक फूल, इथे हे लाल रंगाचे फूल आहे.

केदार इस्राएलच्या पूर्वेकडील देश.

क्यू किंवा सिलिसिया आत्ताच्या दक्षिण तुर्कस्थानातला भाग.

कित्ती हे सायप्रसमधील अथवा क्रेटमधील बेट असावे.

कनान जेथे कनानी लोक राहतात, तो देश इस्राएल. लेबानन व सिरीया यांचा काही भाग मिळून हा देश बनला आहे.

कर्मेल ह्याचा अर्थ "देवाचा द्राक्षमळा" उत्तर इस्राएलमध्ये ह्या नावाची अनेक शहरे व टेकड्या आहेत.

कुत्री व डुकरे कुत्री आणि डुकरे बळी म्हणून अर्पण केलेली देवाला आवडत नसत.

कित्ती बेटे म्हणजे सायप्रस बेटे. भूमध्य समुद्रातील इतर बेटांना आणि किनारपट्टीलगतच्या प्रदेशालाही हे नाव वापरीत.

केदार पॅलेस्टाईनच्या पूर्वेला असलेल्या वाळवंटात राहणाऱ्या अरब समूहाचे नाव.

कराराचा कोश दहा आज्ञा लिहिलेल्या मातीच्या पाट्या व सिनाई वाळवंटात देव त्याच्या लोकांबरोबर होता हे सिद्ध करणाऱ्या काही इतर गोष्टी ज्या पेटीत ठेवल्या आहेत ती पेटी. ह्या पेटीला 'करारनाम्याची पेटी' असेही म्हणतात.

कुमारी मुलगी यरुशलेमचे दुसरे नाव.

करूब देवदूत देवाचे खास दूत. ह्यांच्या मूर्ती कराराच्या पेटीच्या वरच्या भागावर आहेत.

करूबाचे तोंड हे तोंड म्हणजेच यहेज्केल 1:10 मध्ये सांगितलेले बैलाचे तोंड होय पाहा यहेज्केल 10:22.

कुमारिका हिब्रू शब्दाचा असा अर्थ आहे, "कोणाबरोबरही लैंगिक संबंध झाला नाही अशी स्त्री," "नवरी" किंवा "वाग्दत्त वधू" येथे हिचा अर्थ शोमरोन आहे.

किल्ले किंवा गढी संरक्षणासाठी तटबंदी असलेली इमारत वा गाव.

कोयता झाडाच्या फांद्या कापण्यासाठी वापरावयाचे हत्यार पाहा यश. 2:4.

क्षितिज लांबवर तेथे आकाश धरतीला टेकलेले दिसते ती जागा.

कपतोर द्वीप कधी ह्याला (क्रेट) म्हटले जाते, तर कधी सायप्रस बायबलच्या म्हणण्याप्रमाणे पॅलेस्टाईनचे लोक मूळचे येथीलच.

कुंभार मातीची भांडी (बरण्या, वाडगे वगैरे) घडविणारा. हिब्रूमध्ये या शब्दाचा अर्थ 'निर्माता' किंवा 'नवीन गोष्टी तयार करणारा' असा आहे.

खंदकमार्गे जमिनीच्या पोटातून यरुशलेम नगरात नेणारा एक पाण्याने भरलेला खंदक प्राचीन काळी खणलेला होता. दावीद व त्याची माणसे यांनी त्याचा वापर केला.

खळे धान्यापासून भुसा वेगळा करण्याकरिता धान्य झोडपले किंवा तुडविले जावे ती जागा.

खोटे परमेश्वर किंवा “गावे.”

खूर घोड्याच्या पावलाचा कठीण भाग.

खव्व्यात धान्य झोडपणे मळणी करणे धान्य झोडपणे किंवा त्यावरुन चालणे ज्या योगे ते टरफलापासून वेगळे काढळे जाते.

खडक देवाचे नाव. यावरुन तो किल्ल्यासाारखा किंवा सुरक्षित जागेसारखा आहे हे सुचवले जाते.

खास कपडे लोक देवळात प्रार्थनेसाठी जाताना खास कपडे घालत असत ते.

खास्दी बाबेलमधील एक महत्वाचा वंश बाबेलचे राजे ह्याच वंशातील होते. हे लोक सुशिक्षित होते. त्यांनी विज्ञान, इतिहास, निरनिराळ्या भाषांचा अभ्यास केला होता. पण ते मंत्रतंत्र करून ताऱ्यांवर भविष्य जाणू शकता असा त्यांचा विश्वास होता.

खापराचे प्रवेशद्वार यरुशलेमच्या प्रत्येक प्रवेशद्वाराला स्वतंत्र नाव होते.

खळे कणसापासून धान्य वेगळे करण्यासाठी ह्या ठिकाणी कणसांची झोडपणी करण्यात येते.

खाण ज्या ठिकाण खडक फोडून दगड काढण्यात येत ती जागा.

गाद म्हणजे हिब्रू भाषेत “भाग्यवान” किंवा “नशीबवान.”

गेर्षोम ह्या इब्री भाषेतील शब्दाचा अर्थ ‘हा इथला परकीय’ असा आहे; मोशेने आपल्या मुलाला हे नांव दिले कारण मोशे परक्या देशात राहात होता.

गोफण दगड मारण्यासाठी वापरण्यात येणारा चामड्याचा तुकडा.

गहाण कर्जाच्या मोबदल्यात वस्तू गहाण ठेवणे जर पैसे परत केले नाहीत तर कर्ज देणारा ती वस्तू घेऊ शकतो.

गोष्टी गोष्टी म्हणजे कदाचित् त्यांच्या मूर्ती.

गंधसरू येथे वृक्ष, झुडुपे आणि प्राणी हे यहूदाच्या आसपासच्या देशांतील नेत्यांची प्रतीके आहेत.

गरूड किंवा “गिधाड.”

गथ पलिष्ट्यांचे राजधानीचे शहर.

गिलावा एक प्रकारची माती किंवा चुना लोक ह्याचा उपयोग भिंतीला लावण्यासाठी करीत असत.

गिबा हे ठिकाण यबूसच्या उत्तरेला काही मैलावर आहे.

गांधीलमाशा मधमाशी सारखा दंश करणारा किटक येथे. “देवाचा देवदूत” किंवा “त्याचे महान सामर्थ्य” असा अर्थ असावा.

गवत, ताटे शब्दश “जवस” ह्याचा उपयोग तागाचे कापड बनविण्यासाठी करण्यात येत असे.

गटगटांनी शब्दश विभाग पाडून, तुकड्या तुकड्यांनी.

गेर्षोम गेर्षोम या नांवाचा अर्थ हिब्रू भाषेतील “तेथे परका” या अर्थाच्या शब्दासारखा आहे.

गोल कप किंवा “उलटी वाटी” दगडाची वाटी कात कामाच्या यंत्रावर केलेली आणि द्राक्षारस कपात ओतण्यापूर्वी नीट एकजीव करण्यासाठी वापरण्यात येणारी वाटी. याचा अर्थ अर्धचंद्राकृती वाटी असाही होऊ शकेल.

गदल्या यहूदाचा राज्यपाल म्हणून नबुखदनेस्सरने ह्याची नेमणूक केली होती.

गबाल म्हणजेच “बईब्लोस.”

गंधरस व ऊद उंची मसाले. ते जाळल्यानंतर सुंदर वास येतो.

गे–हराशीम “कुशल कारागिरांचे खोरे” असाही याचा अर्थ होतो.

गड संरक्षणासाठी उंच व मजबूत भिंत असलेली इमारत वा गाव.

गांधील माश्या मधमाशी प्रमाणे दंश करणारा एक किटक या ठिकाणी याचा अर्थ देवाचा दूत किंवा त्याचे महान सामर्थ्य असा असावा.

घार ससाण्यासारखा एक पक्षी.

घुसळत साय लोणी निघेपर्यंत घुसळणे.

घरात राजावाडा किंवा मंदिर असायाचा अर्थ असावा.

चिठ्ठ्या काड्या दगड किंवा हाडाचे तुकडे निर्णय करण्यासाठी चिठ्ठ्या म्हणून वापरीत पहा म्हणी 16–33.

चिठ्या टाकणे बरीक काटक्या वा दगड अथवा हाडांचे तुकडे फास म्हणून वापरून निर्णय घेत. पाहा नीति. 16:33.

चादर लग्नाच्या वेळी ती कुमारिका होती ह्याचा पुरवा म्हणून नवरी लग्नाच्या रात्री रक्ताने भरलेली सदर चादर जपून ठेवत असे.

चांदीची महिरप किंवा “आधार देणे” बहुतेक वेळा आडव्या पट्ट्या आणि मनोरे भिंतींना आधार देण्यासाठी बांधत परंतु इथे त्याचा अर्थ सजावट असावा असे वाटते.

छत प्राचीन इस्राएलमध्ये, घराचे छत सपाट असे व त्याचा उपयोग एका खोलीसारखा करीत.

छप्पर, धाबा इस्राएलमध्ये घराचे छप्पर सपाट, धाब्याचे असे. लोक ह्याचा उपयोग वस्तू ठेवण्यासाठी खोली म्हणून करीत असत.

जू नांगर किंवा गाडी ओढण्यासाठी बैलाच्या अगर दुसऱ्या कुठल्या जनावराच्या मानेवर ठेवण्यात येणारा लाकडाचा ओंडका.

जरुब्बाबेल यालाच शेशबज्जर असेही म्हणत.

जीवनाचा वृक्ष असा वृक्ष ज्याची फळे माणसाला चिरंजीव राहाण्याची शक्ति देतात. (पाहा 3:22 व 22:1–2.)

जोखड ओझे वाहून नेण्यासाठी वापरण्यात येणारा ओंडका. ह्यावरून तो माणूस गुलाम आहे, हे कळून येत असे.

जाण्याची खुर्ची लोक ज्यात बसून प्रवास करतात अशी खूर्ची. ही खूर्ची आच्छादित असे आणि तिला खांब असत. गुलाम त्या खांबांना धरून खूर्ची उचलत व लोकांना नेत.

जटामासी या झाडापासून मिळालेले उंची तेल. त्याचा अत्तरासारखा उपयोग केला जाई.

ज्येष्ठ पुत्राचा म्हणजे कुटुंबात जन्मलेले पहिले अपत्य पूर्वीच्या काळी मोठ्या मुलाला फार महत्व असे.

जात्याच्या खालच्या पाती धान्न दळण्याचे जाते यात एका सपाट दगडावर दुसरा सपाट दगड ठेवतात. दोन दगडांच्या मध्ये धान्याचे पीठ होते.

जबुलून म्हणजे हिब्रू भाषेत "स्तुती" किंवा "सन्मान."

झाडांची एला वृक्ष लोक पूजेतील मूर्तीप्रमाणे या झाडांची पूजा करीत.

टोळधाड नाकतोड्यासारखे किटक. ते थोड्याच वेळात संपूर्ण पिकाचा नाश करू शकत असत.

ठरविल अधिकृत माप देवळात किंवा ज्यूच्या मंदिरात वापरात असलेले प्रमाणित माप.

डाळिंब पुष्कळ लहान बिया असलेले एक तांबूस रंगाचे फळ. प्रत्येक बीला मऊ, रसदार गराचे आवरण असते.

डोलकाठी शिडाच्या नौकेवरील शीड लावण्याची काठी.

ढोंगी चांगुलपणाचे सोंग आणणारी दुष्ट माणसे.

त्राता आपल्या मृत आप्ताच्या कुटुंबियांची काळजी घेणारा, त्यांचे रक्षण करणारा हा बरेचदा आपल्या गरिब नातेवाईकांची गुलामगिरीतून मुक्तता करीत असे.

तरस दुसऱ्या प्राण्यांनी मारलेल्या जनावरांचे मास खाणारी एक प्रकारची जंगली कुत्री.

तिऱ्हाका हा बहुधा मिसरत्या (मिसरचा) फारो ताहारका असावा. ह्याने ख्रि. पू. 690–664 असे राज्य केले.

तटबंदी शहराभोवती वा घराभोवती बांधलेली संरक्षक भिंत.

तेल घातलेस डोके याचा अर्थ या माणसाला देवाने बरीच संपत्ती दिली किंवा देवाने त्याला कुणीतरी मोठा, एखादा राजा, याजक किंवा नेता (पुढारी) म्हणून निवडले असा होतो.

तार्शीश इस्राएलपासून खूप दूर असलेले एक शहर बहुदा स्पेनमधले भूमध्य समुद्रात जाणाऱ्या मोठ्या जहाजासाठी तार्शिश प्रसिध्द होते.

तेमान आणि शलमा अरेबियन आदिवासी लोक सलमाचा हिब्रूत "शलमोन" होतो पण सलमा, सलमोन याची तुलना रूथ 4:20–21 यात.

तिरझा उत्तर इस्राएलाचे राजधानीचे नगर.

तुझा शिक्का अंगठी मातीत किंवा गरम मेणात ठसा उमटवण्यासाठी तो ठसा त्यात दाबतात. हा ठसा माणसाच्या सहीसारखा असतो. म्हणून त्या वस्तू न हरवणे महत्वाचे मानीत.

तर्तान अश्शूरचा सैन्याधिारी.

तोफेत गेन्ना, हिन्नोनची दरी "मोलख" या खोट्या देवाला प्रसन्न करण्यासाठी लोक या दरीत आपले मुले मारून टाकीत म्हणजेच बळी देत.

तेमान अदोमच्या उत्तरेकडील शहर.

तेल अबीब इस्राएलच्या बाहेरचे ठिकाण ते नक्की कोठे आहे ते माहीत नाही. ह्या नावाचा अर्थ.

तम्मुज लोकांच्या मते हा खोटा देव मेल्यावर त्याची पत्नी इश्तार हिने प्रत्येकाला रडण्यास व शोक करण्यास सांगितले. असे केल्याने तम्मुज पुन्हा जिवंत होईल, असे तिला वाटले. हा समारंभ चौथ्या महिन्याच्या (जून/जुलै) दुसऱ्या दिवशी असे. ह्या समारंभावरूनच त्या महिन्याला 'तम्मुज' हे नाव पडले.

तेकेल हिब्रू "शेकेल" प्रमाणे एक वजन. ह्या शब्दाचा अर्थ "वजन करणे" असाही होऊ शकतो.

ताग आंबाडीच्या तंतूपासून केलेला धागा वा कापड.

तंबोरा एक पिशवी व पुष्कळ वळ्या वा शिंगे असलह्याले वाद्य. हिब्रूमध्ये हे नाव ग्रीकमधील "सिंपोनि" ह्यावरून आले असावे.

तेमान अदोममधील दक्षिणेकडील एक महत्वाचे शहर. कदाचित ते राजधानीचे शहरसुध्दा असेल.

तेल विशेष प्रकारचे तेल. धर्मगुरु व मंदिरातील गोष्टी ह्यांना पवित्र (विशेष) करण्यासाठी हे लावीत. पाहा निर्गम 30:22–33.

ताईत हे हार व तोडे ह्यांच्याबरोबर घातले जात. वाईट गोष्ट अथवा संकट ह्यापासून ताईत रक्षण करतात अशी लोकांची समजूत होती.

थडगे किंवा "शेओल" मृतात्मे जिथे जातात ती जागा.

थेब्ज मिसरमधील एक मोठे शहर. ह्या शहराचा अश्शूरच्या सैन्याने, ख्रि. पू. 663 मध्ये नाश केला. हिब्रूत नो आमोन.

दालचिनी अत्तर करण्यासाठी वापरण्यात येणारा एक मसाल्याचा पदार्थ.

दृष्टान्त ज्यायोगे परमेश्वर माणसांशी बोले, असे स्वप्नासारखे काही तरी.

ददान म्हणजे "उस" पाहा ओवी. 20.

दानीएल पुराणकालीन ज्ञानी पुरुष.

द्राक्षवेल पुष्कळ वेळा संदेष्ट इस्राएलला देवाचा द्राक्षामळा वा द्राक्षवेळ म्हणतात.

दृष्टान्त स्वप्नाप्रमाणे काहीतरी भास अशा वेळी, ह्या दृष्टान्ताच्या साहाय्यने देव लोकांशी बोले.

दिव्य दृष्टी अथवा "स्वप्नासारख्या" वा समाधीसारख्या अवस्थेत दिसणारे दृश्य. आपल्या प्रेषितांशी बोलण्यासाठी देव अशा विशेष प्रकारच्या स्वप्नांचा उपयोग करी.

दाराचे खांब देवाची आठवण व्हावी म्हणून इस्राएलच्या लोकांनी काही विशेष गोष्टी दाराच्या चौकटीवर ठेवायची पध्दत होती. अनु. 6:9 पाहावे.

देवाचे मंदिर यरुशलेमच्या लोकांची अशी समजूत होती की देवाचे मंदिर तेथे असल्याने तो यरुशलेमचे नेहमी रक्षण करतो. त्यांना वाटे आपण कितीही पापे केली तरी हरकत नाही. देव आपले रक्षण करीलच.

दावीदचे घराण्यातील यहूदाचे राजघराणे. दावीदचे वंशज यहूदावर राज्य करतील असे देवाने वचन दिले होते.

दान दानच्या कुळातील लोक इस्राएलच्या उत्तर सीमेजवळ राहात. उत्तरेकडून येणाऱ्या शत्रूंचा हल्ला प्रथम त्यांच्यावर होई.

दुमा एदोम ह्या हिब्रू शब्दाचा अर्थ 'शांतता' अथवा 'नाश' असा आहे.

देवदूत शब्दश: "पवित्र असलेले."

दृष्टांन्त स्वप्नासारखे काही तरी ज्याच्या साहाय्याने देव भक्तांशी बोलत असे.

देवळातील वेश्या लोक कनान देशात खोट्या दैवतांची पूजा करीत असत तेव्हा पुरुष व स्त्रिया दोन्ही त्यांची शरीरे लैगिंक पाप करण्यासाठी देत असत. ते पुजारी म्हणून सेवा करीत असत.

दान म्हणजे इब्री भाषेतील शब्दार्थाप्रमाणे "न्यायाधीश."

दोन करूब म्हणजे देवाचे विशेष प्रकारचे दूत.

दावीद नगर यरुशलेम नगराचा एक भाग.

दानपासून बैरशेबापर्यंत म्हणजे सर्व इस्राएल, दान हे सर्वात उत्तरेकडील आणि बैरशेबा हे दक्षिणेकडील शहर होय.

दयासनाचे स्थान करार कोशाचाच हा एक भाग होय. मूळ हिब्रू शब्दाचा अर्थ झाकण "आच्छादन" किंवा "पापक्षालनाची जागा" असा होऊ शकतो.

दागोन पलिष्टयांचा राष्ट्रीय देव. त्याचे मस्तक, हात आणि धड माणसासारखे असून शरीराचा खालचा भाग माशाच्या शेपटीप्रमाणे असतो.

दासी किंवा "ठेवलेली बाई" ही दुसरी बायको असल्याप्रमाणेच असे.

दुर्ग देवाचा भक्कम आधार सुचित करण्यासाठी त्याला दुर्ग म्हणतात.

देवाचा घर कदाचित याचा अर्थ "देवाचे घराणे (इस्राएल)" किंवा "पवित्र तंबू" किंवा मंदिर असा असावा."

दागोन भरपूर पिकासाठी कनानी लोक या परमेश्वराची पूजा करत. पलिष्ट्यांचा हा बहुधा सर्वात महत्वाचा परमेश्वर.

दर्शनमंडप पवित्र तंबू (निवास मंडप). येथे इस्राएल लोक देवाची भेट घेण्यासाठी जात असत.

द्राक्षकुंड ह्यात द्राक्षारस काढण्यासाठी द्राक्षे तुडविण्यात येतात. हे दगडाल एक उथळ खड्डा करून तयार करण्यात येते.

दिवस दुखवटा मृत माणसाविषयी शोक व्यक्त करणे, प्राचीन इस्राएलमध्ये लोक खूप मोठ्याने दु:ख व्यक्त करीत असत. खास कपडे घालत आणि दु:खी आहोत हे दाखवण्यासाठी डोक्यावर राख घालत असत.

दुसऱ्या महिन्याच्या इय्यार महिन्याच्या.

दर्शन मंडपावर पवित्र तंबू इथे इस्राएलचे लोक देवाला भेटायला आले.

धनुर्धारी धनुष्य आणि बाण वापरणारे सैनिक.

धन्याचे घर ह्याचा अर्थ देवाची वा खोट्या देवांचे पूजास्थान, म्हणजेच देऊळ होय.

धूप धूप एका विशिष्ट वनस्पतीचा वाळविलेला रस. हा जाळल्यास सुवास येतो हा देवाला अर्पण करतात. हा खास धूप फक्त मंदिरात जाळीत पाहा. निर्गम. 30:34–38.

नफताली म्हणजे हिब्रू भाषेत "माझी जिद्द."

नेगेव वाळवंट यहूदाच्या दक्षिणेकडील वाळवंटी प्रदेश.

निनवे अश्शूरची राजधानी. अश्शूरने इस्राएलचा, खि.पू 722–721 मध्ये नाश केला.

नोहा, दानीएल व इयोब प्राचीन काळात होऊन गेलेले हे तिघे पुरुष. त्यांचा सज्जनपणा व सुज्ञपणा यासाठी प्रसिद्ध होते. नोहा व इयोब यांच्या गोष्टी बायबलमध्ये तर दानीएलच्या गोष्टी रास शामराच्या लिखाणात आढळतात.

नाजीर परमेश्वराशी विशेष करार केलेला माणूस या विषयी पाहा गणता 6:1–21.

नातलग इस्राएलमध्ये प्राचीन काळी अशीप्रथा होती की एखादा माणूस मूलबाळ व्हायच्या आधी मरणपावला तर त्याचा जवळचा नातलग विधवेचा स्वीकार करत असे. तिला त्याच्या पासून मुले होत. तो त्या कुटुंबाची काळजी घेई पण त्या कुटुंबाची सर्व मालमता त्या मृत माणसाच्या नावे च राही.

नोफ आणि तहपन्हेस मिसर (इजिप्त) मधील दोन शहरे.

नेगेब यहुदाच्या दक्षिणेकडील वाळवंटी प्रदेश.

नेफीलीम या प्रसिध्द कुटुंबात उंच आणि शक्तिशाली लढाऊ पुरुष होते. पाहा उत्पत्ती 6:2-4.

नाबल या शब्दाचा अर्थच "मूर्ख."

निवडलेला किंवा "धर्म कार्यासाठी तेलाचा अभिषेक करणारा" देवाने एखाद्याला काही कामासाठी निवडणे असाही अर्थ होतो. परंतु बहुतेक वेळा "खास राजा" असा अर्थ होतो.

नबो पर्वत इस्राएलच्या पूवेकडे असलेल्या मवाब देशातील पर्वत.

नाजीर देवाला विशेष वचन दिलेली व्यक्ति. हे नांव "च्या पासून वेगळे करणे" अशा अर्थाच्या हिब्रू शब्दापासून आहे.

पनीएल म्हणजे "देवाचे मुख."

पूर्वज शब्दश: अर्थ वडील. ह्या शब्दाचा खरा अथ. वाडवडील म्हणजे आतापर्यंत झालेल्या पिढ्या.

पहिला महिना असे अबाब हा महिना होय तो साधारणपणे असेल मार्चच्या मध्यापासून एप्रिलच्या मध्यापर्यंत येत असे.

प्रायश्चित करावे् किंवा पवित्र करणे यहूद्यांचा शब्दाचा अर्थ झाकणे किंवा लपवणे किंवा पाप नाहीसे करणे असा आहे.

पापी ठरला अधिकृत माप देवळात किंवा ज्यूच्या मंदिरात वापरात असलेले प्रमाणित माप.

परागंदा स्वत:चे घर सोडून परक्या देशात जाण्यास बळजबरीने भाग पाडणे.

पवित्र निवास मंडप किंवा इस्राएलींच्या मंडपात देव त्याना भेटायला आला होता.

परमेश्वराची प्रभा परमेश्वर लोकांसमोर आला तेव्हा त्याने घेतलेले एक रूप. इथे ते झगझगीत प्रकाशाच्या स्वरूपात किंवा उंच ढगांच्या स्वरूपात असू शकेल.

पूर्वज शब्दश: वडील म्हणजे एखाद्याचे आई वडील आजी आजे आणि इतर सर्व लोक त्यांच्यापासून वंश वाढला.

परमेश्वराचा आज्ञापटाचा कोश किंवा एक पेटी ज्यात दहा आज्ञा कोरलेल्या दगडी पाट्या असत. इस्राएल लोक व परमेश्वर ह्यांच्यामध्ये झालेल्या कराराचा तो पुरावा होता.

पवित्र ठेवलेला किंवा खास कार्यासाठी निवडलेला.

पहिल्या महिनायाच्या निसान, यहुदी क़ॅलेंडरमधील पहिला महिना. तो मार्च–एप्रिल मध्ये येत असे.

पन्नासाव्या वर्षी ह्या वेळी जे शिंग फुंकण्यात येत असे त्यापासून हिब्रू शब्द आला आहे.

पवित्र निवास मंडप किंवा इस्राएलींच्या मंडपात देव त्यांना भेटायला आला होता.

पागोटे वा फेटा डोक्याला बांधायचा कापडाचा लांबलचक तुकडा हा टोपीवरूनही बांधीत.

पवित्र स्थान पवित्र मंडपातील एक खोली.

पहिला मुलगा कुटुंबात प्रथम जन्मलेले मूल प्राचीन काळी पहिला मुलगा फार महत्वाचा मानला जाई.

प्रायश्चित्ताच्या दिवशी याचे दुसरे नाव योम किप्पूर आहे. ज्यू लोकांचा महात्वाचा सण या दिवशी मुख्य याजक सर्वात पवित्रठिकाणी गेला आणि त्याने एक विधी केला त्यामुळे लोकांची पापे नाहीशी झाली लोक पापा पासून मुक्त झाले.

पितळी हिब्रूमध्ये या धातूसाठी जो शब्द आहे त्याचा अर्थ पितळ, तांबे किंवा ब्राँझ असा काहीही होऊ शकतो.

पर्वाइम येथे सोने मुबलक प्रमाणावर होते. हा बहुथा ओफिर देशातील भाग असावा.

पुरुष वेश्या लैंगिक पापासाठी स्वत:चे शरीर दुसऱ्या पुरुषांना विकणारे पुरुष. हे मुख्यत: चुकीच्या देवाची प्रार्थना करण्यासाठी असे.

पोरके काळजी घेण्यास आई–वडील नसलेली मुले.

पवित्र भाकर पवित्र सभामंडपात ठेवण्यात येणारी विशिष्ट प्रकारची भाकर. त्याला किंवा ही म्हणतात ही फक्त याजक्काची भाकर.

पहिली फळ गव्हासारखी धान्ये व इतर पीके जी मे व जूनच्या सुमाराला तयार होतात ही पहिली पीके काढल्यानंतर ती देवाला अर्पण करतात.

प्रायश्चिताचा दिवशी "योम किप्पूर" असेही म्हटले आहे. यहुद्यांचा अति–महत्वाचा पवित्र दिवस. या दिवशी मुख्य याजक परमपवित्र स्थानात जाऊन लोकांच्या पापाबद्दल प्रायश्चित करीत असे.

पवित्र स्वच्छ उपासनेसाठी देवाला चालत असलेले काहीही.

पहारोकरी प्रेषितांचे दुसरे नाव. ह्याचा अर्थ तटावर उभे राहून दुरून येणाऱ्या संकटांवर नजर ठेवणाऱ्या पहारेकऱ्यांसारखे, प्रेषित आहेत.

पोवळे सागरात सापडणारा एक खनिज पदार्थ, अतिशय लहान समुद्री प्राण्याचा सांगाडा मुख्यत गुलाबी, लाल किंवा काळ्या रंगाचा असतो.

पीत स्फटिक पिवळ्या रंगाचा खडा.

पगडी डोक्याला गुंडाळण्याचे एक लांब वस्त्र किंवा डोक्यावर घालायची टोपी.

पवित्र तंबू ज्या ठिकाणी इस्राएलच्या लोकांनी देवाची प्रार्थना केली तो खास तंबू इथे कदाचित् यरुशलेममधील मंदिर असाही अर्थ होऊ शकेल.

पाडस लहान हरिण.

पेकह उत्तर इस्राएलचा राजा. रमाल्याचा पुत्र. ह्याने साधारणपणे ख्रि. पू. 740–731 ह्या काळात राज्य केले.

प्रेमज्वर किंवा "मला प्रेमज्वर झाला आहे."

प्रतिष्ठित नागरिक नगरातील अथवा देशातील महत्वाचे लोक. हे चांगल्या मोठ्या घराण्यातील होते. त्यांना कधीही गुलाम व्हावे लागले नाही.

परमेश्वराचे गौरव देव लोकांना प्रत्यक्ष सामोरे जाताना वेगवेगळी रूपे घेई.त्यातील एक अतिशय तेजस्वी प्रकाशासारखे असे. निर्गम. 40:34–36 पाहावे.

पशहूर हा पशहूर म्हणजे यिर्मया 20:1 मध्ये उल्लेख केलेला पशहूर नाही.

पवित्र आवाज बहुधा देवदूताचा.

पवित्र जन हे कदाचित देवदूत किंवा खोटी कनानी दैवते असावीत.

पोवळे समुद्रातील कीटकांचा सांगाडा, हा दगडाप्रमाणे कठीण असतो. अलंकारात उपयोग करतात.

पूजास्थान किंवा उच्चस्थाने देवाची किंवा खोट्या देवांच्या पूजेच्या जागा. ह्या नेहमी टेकड्यांवर वा पर्वतांवर असत. ह्या जागाशिवाय यरुशलेममधील मंदिर असाही अर्थ होतो.

प्रतिपदा हा हिब्रू महिन्याचा पहिला दिवस असे. ह्या दिवशी देवाची उपासना करण्यासाठी विशेष सभा बोलावण्यात येत असे.

प्राचीन राजा शब्दश: प्राचीन कालखंड. ह्या देवाच्या नावावरून फार वर्षांपासून देव महान राजा आहे हेच दिसून येते.

पॅलेस्टाईन किंवा "पलिष्ट."

पट लांब चामड्याची वा पपायरसची (कागदाची) सुरळी हिचा उपयोग पुस्तके, पत्र वा कायदेशीर दस्तऐवज लिहिण्यासाठी करीत.

पवित्र पर्वत, सियोनचा पर्वत यरुशलेम ज्यावर बांधले गेले आहे त्यातील एक पर्वत कधी कधी सियोनचा अर्थच यरुशलेम असा केला जातो.

प्रांताधिकारी परगण्यद्भचे प्रमुख पारसी अधिकारी.

परमेश्‍वरासाठी पवित्र मंदिरात उपयोगात येणाऱ्या सर्व वस्तूंवर असे लिहिलेले होते. ह्याचा अर्थ ह्या गोष्टी देवाच्या असून विशिष्ट कार्यासाठीच ते वापरल्या जाऊ शकत. अशी चिठ्ठी असलेल्या ताटल्या याजक फक्त पवित्र स्थानीच वापरू शकत.

प्रतिष्ठापना मंदिर पूर्ण झाल्यानंतर ते देवाला अर्पण करण्याचा समारंभ.

प्रचंड राक्षस पुराणात देवाविरुद्ध लढणाऱ्या समुद्रातील राक्षसाच्या कथा आहेत. संदेष्ट मिसरला अनेकवेळा समुद्र–राक्षस म्हणतात. पण येथे ह्याचा अर्थ नाईल नदीच्या तीरावर आराम करणारी मगर असा असावा.

परमेश्‍वरा जागा हो लोकांनी जेव्हा कराराची पेटी उचलली आणि ती आपल्या बरोबर युध्दावर नेली तेव्हा लोक असे म्हणाले यावरून देव त्यांच्या बरोबर होता असे दिसते पाहा गणना 10:35–36.

फुरफुरणे घोडयाचा आवाज.

फोलकट गहू किंवा सातू यासारख्या झाडांपासून टरफलासकट व देठासकट वेगळे केलेले धान्य (कणसे). शेतकरी धान्य बाजूला करतो व फोलकट किंवा भुसकट वाऱ्यावर उडून जाऊ देतो.

फासे काड्या दगड किंवा हाडाचे तुकडे फासे म्हणून काही निर्णय घेण्यासाठी वापरणे.

फेटा लांब कापड डोक्याभोवती अथवा टोपीभोवती गुडाळून बनविलेले डोक्याचे आच्छादन.

फुरसे फार विषारी सर्प.

बाबेल म्हणजे "घोटाळा."

बआल देव हे खोटे दैवत पाऊस व वादळ आणते असा कनानी लोकांचा विश्‍वास होता. त्यांना असेही वाटत असे की त्या दैवताने जमीन तयार केली आहे व ते उत्तम पिक वाढविते.

बैर–शेबा यहुदा प्रांतातील एक गाव. ह्या नांवाचा अर्थ "वचनाची विहिर" असा आहे.

बळी अर्पण करणे देवाला अर्पण करण्यात येणारी वस्तू एखादा खास प्राणी मारुन त्याला वेदीवर जाळण्यात येई.

बेथेल, गिलगाल, बैरशेबा ही प्राचिन काळची उपासनेची स्थाने होती. अब्राहाम व याकोब ह्यांनी ह्या ठिकाणी वेद्या बांधल्या होत्या. परंतु देवाने इस्राएल लोकांना सांगितले होते की यरुशलेमातील मंदिरात जाऊन त्याची उपासना करावी.

बाशानाच्या गायी ह्याचा अर्थ शोमरोनातील श्रीमंत स्त्रिया. बाशान यार्देन नदीच्या पूर्वेला आहे. ते धष्टपुष्ट गायी, बैलांमुळे प्रसिध्द आहे.

बराख या हिब्रू शब्दाचा अर्थ "आशीर्वाद" किंवा "स्तुती" असा होतो.

बेनओनी म्हणजे "माझ्या दुःखाचा पुत्र."

बआल हे खोटे दैवत पाऊस व वादळ आणते असा कनानी लोकांचा विश्‍वास होता. त्यांना असेही वाटे की दैवताने जमीन तयार केली आहे व उत्तम पिक पण ते वाढविते.

बन्यामीन म्हणजे "माझ्या उजव्या हाताचा पुत्र" किंवा "माझा आवडता पुत्र."

बाल "बाल" हा पावसाचा, वादळाचा देव आहे, तसेच त्यामुळे जमिनीत धान्य पिकते अशी कनानी लोकांनी समजूत होती.

बेथेल यहूदाच्या जवळचे इस्राएलच्या दक्षिणेकडचे नगर.

बरीया या हिब्रू शब्दाचा अर्थ "वाईट" किंवा "आपत्ती" असा होतो.

बेखमीर भाकर खमीर न घालता केलेली भाकर.

बेन–हिन्नोम ह्या दरीला गेहेन्ना असेही म्हणत. हा शब्द हिब्रू मधील 'हिन्नोनची दरी' या शब्दावरून आला आहे. देव दुष्टांना कशी शिक्षा करतो ह्याचे, ही जागा म्हणजे, उत्तम उदारहण आहे.

बेखमीर भाकर खमीर न घालता केलेली भाकर.

बेहेमोथ हा कुठल्या प्रकारचा प्राणी आहे याची कल्पना नाही. तो कदाचित् गेंड्यासारखा वा हत्तीसारखा प्राणी असावा.

बलामाचे लोक किंवा ही अमोनी लोकांची जमीन होती.

बळी कोणत्या तरी प्रकारची इजा वा त्रास झालेला. गुन्ह्याच्या वेळी बहुधा कोणाला तरी अशी इजा होत असे वा काहीतरी गमवावे लागत असे.

बाशान इस्राएलचा अती उत्तरेकडील प्रदेश.

बेलशस्सर राजाच्या कारकिर्दीत ह्या काळी, दानीएलचा ग्रंथ हिब्रूमध्ये पुन्हा लिहिला गेला. दानीएल 2:7–7:28 हा भाग, बाबेल साम्राज्याची जी अधिकृत भाषा अरामी होती, त्या भाषेत लिहिलेला होता.

भूर्जपत्र लिहिण्याचा कागद ज्यापासून तयार करतात ती वनस्पती बोटीचा किंवा जहाजाचा बाहेरचा भागही त्यापासून तयार करतात (भूर्जपत्र).

भाता सैनिक ह्यात बाण ठेवतो ते.

भविष्यकथन देवाच्यावतीने बोलणे.

भविष्य सांगणे परमेश्‍वराकडून मिळालेला खास संदेश लोकांना शिकविणे.

भविष्यासाठी किंवा "त्याच्या आपायकारक होण्यासाठी."

भाडोत्री स्त्री स्त्री किंवा "बुरखा घेतलेली स्त्री" याचा अर्थ वेश्या असाही होऊ शकतो.

भेगा बुजविणे जहाजाच्या तक्तपोशीत डांबर व दोरी ह्यांचे मिश्रण बसवून ती गळू नाही म्हणून जलाभेध करीत असत.

मूर्ख बहुतेक वेळा याचा अर्थ जे लोक देवावर विश्वास ठेवत नाहीत आणि देवाचे ऐकत नाहीत असा होतो यावरुन ते मूर्ख आहेत हे कळते.

मिस्पा अर्थ पहारा ठेवण्याची जागा म्हणजे "पहारा करण्याचा बुरुज."

महनाइम म्हणजे "दोन तळ."

मंदिर यहूद्यांच्या उपासनेसाठी यरुशलेममध्ये बांघलेली खास वास्तू. यहूद्यांनी देवाची उपासना यरुशलेमच्या मंदिरात करावी अशी परमेश्वराने आज्ञा केली होती.

मंडपाचा सण ह्या सणाच्या सुट्टीत, लोक यरुशलेमला जात, तात्पुरते निवारे उभारत, आठवडाभर तेथे राहात आणि देवाबरोबर सर्वजण एकत्र आनंदात वेळ घालवीत.

मिलकोम अम्मोनींचा देव.

मनुष्यप्राणी शब्दश: अर्थ मानवपुत्र येथे असे सांगायचे आहे की ती आकृती सामान्य माणसारखी दिसत होती, देवदूताप्रमाणे अथवा प्राण्याप्रमाणे नाही.

मोकळी हिब्रू या अर्थाच्या शब्दाचा अर्थ "पॅलेस्टाईनचे लोक" असा होतो.

महावस्त्रे हा शब्द मी जांभळी वस्त्रे ह्यासाठी वापरला आहे. बायबलच्या काळात जांभळ्या रंगाचे कपडे हे श्रीमंती व सत्ता ह्याचे द्योतक असावेत, राजे लोक बहुधा वापरीत असावेत. पण भारतीय संस्कृतीत जांभळ्या रंगाच्या वस्त्रांना असे मूल्य नसल्याने महावस्त्रे शब्द वापरला आहे. महावस्त्रे भरजरी, रेशमी, किंमती असतात. त्यामुळे ह्या शब्दावरून अभिप्रेत अर्थ स्पष्ट होतो असे वाटते.

मेने हिब्रूतील "मीना"प्रमाणे एक वजन. हा शब्द "मोजणे" ह्या शब्दाप्रमाणे आहे.

मूर्ती लोक पूजीत असलेल्या खोट्या परमेश्वरांचे पुतळे.

मुद्रा रबरी शिक्क्‍ा याप्रमाणे वापरता येणारे लहान दगड वा अंगठ्या ओल्या मातीत वा गरम मेणात दाबल्यास त्यांची एक खूण राही. ती खूण सहीप्रमाणेच मानली जाई.

मिल्कोम अम्मोनी लोकांचा देव

मरदोख बाबेलचा महत्वाचा वा श्रेष्ठ दैवत.

महिन्याचा पहिला दिवस "चंद्रदर्शन" प्रतिपदा ज्यू लोकांच्या महिन्याचा पहिला दिवस हा पूजेचा खास दिवस होता.

मृगजळ वाळवंटात जमिनीवरची उष्ण हवा पाण्यासारखी दिसते त्यास "मृगजळ' म्हणतात.

मेजवानी मूळ हिब्रू शब्दाचा अर्थ सर्वांचा नैवेद्य. ह्या वेळी सर्व लोक एकत्र येऊन सहभोजनाचा व देवाच्या सहवासाचा आनंद लुटीत. येथे अर्थ पूजेऐवजी गोंधळांची, गडबडीची मेजवानी. पाहा अनुवाद 14:22-29, 26:1-15.

मानवपुत्र एखाद्याला हाक मारण्याची पद्धत. येथे हा शब्द यहेज्केलला उद्देशून वापरला आहे.

मोठे ओंडके ह्यांचा उपयोग सैनिक शहराच्या तटाला वा प्रवेशद्वारांना भगदाडे पाडण्यासाठी करीत.

मंदिर देवाच्या उपासनासाठी बांधलेली विशेष प्रकारची इमारत. देवाने ज्यूंना (यहुद्यांना) त्याची पूजा यरुशलेमच्या मंदिरात करावी अशी आज्ञा दिली होती.

मोठी आग होते किंवा "परमेश्वराची ज्वाला."

मुकुट त्याने आपल्या डोक्यावर ठेवला तो फुलांचा गुच्छ.

मॅगॉट अळीसारखा दिसणारा एक लहान कीटक, त्याचे माशीत रुपांतर होते. तो बहुधा प्रेतांवर किंवा कुजलेल्या वस्तूंवर आढळतो. ईयोब इथे जे बोलत आहे तसे त्याला खरोखरच बोलायचे नाही. तो इथे उपरोधाने बोलत आहे.

मेंदी गोड वास असलेली, झुबक्याने पिवळी फुले येणारी वनस्पती.

मनुका किंवा "किसमिसची भाकरी."

मूत्राशय यकृतातली मूत्र साठवणारी पिशवी. ही पिशवी फाटते तेव्हा त्यातील मूत्र बाहेर येते. इथे याचा अर्थ अतिशय दु:खद आणि वाईट असे काही सहन करायला लागणे.

मिल्लो 'मिल्लो' म्हणजे यरुशलेममधील मंदिराच्या आग्नेय दिशेकडील उंचवट्यासारखा भूप्रदेष असावा.

मंदसुरात मूळशब्द "शमीनीथ" याचाही नेमका अर्थ माहीत. नाही पण "खालच्या पट्टीने" असा त्याचा अर्थ असावा.

मृत्युलोक शब्दश: "थडगे" मेल्यानंतर माणूस तेथे जातो ती जागा.

मिल्लो यरुशलेममधील देवळाभोवतालच्या भागातील दक्षिणपूर्व कोपऱ्यात जो उंचवटा आहे तो म्हणजे 'मिल्लो' असावा.

मफिबोशेथ शब्दश: "तुझ्या स्वामीचा नातू (शब्दश): आजोबा शब्दश: वडीलांचे."

मंडपांचा सण पिकाबद्दल कृतज्ञता म्हणून साजरा करायचा सण. हा सातव्या महिन्यात असतो आणि तो सात दिवस साजरा करतात. पाहा निर्गमण 23:16, लेवी. 23:34-36,43.

मेंढपाळ किंवा "दूत, निरोप्ये."

मेशेख यालाच "मश" असेही म्हणतात. पाहा उत्पत्ती 10:23.

मांडीचा भाग विशेष महत्वाच्या पाहुण्यांच्या साठी राखून ठेवलेला. हा बहुधा डाव्या तंगडीचा भाग असावा. उजवी तंगडी यज्ञात बळी अर्पण करणाऱ्या पुरोहितासाठी असे. पुरोहित त्या प्राण्याला मारण्यात मदत करी आणि त्याची चरबी परमेश्वरा साठी वेदीवर ठेवी.

मोशेचा सासरा कदाचित "जावई" ही असू शकेल.

मूढ ही शब्द खेळी आहे. हिब्रूमध्ये "मूर्ख" म्हणजे "लायकी नसलेला."

मांत्रिक ही व्यक्ति मृत लोकांच्या आत्म्याबरोबर बोलते.

मान्ना 40 वर्षे रानात भटकत असताना इस्राएल लोकांसाठी देवाने पाठविलेले खास अन्न.

मूर्ती लोक पूजत असलेले खोट्या देवांचे पुतळे.

मंडपाचा सण याला सुकोथ किंवा तंबूचा सण असेही म्हणतात. प्राचीन इस्राएलमध्ये त्या तात्पुरत्या मंडप उभारून राहात त्यामुळे त्सीन वाळवंटात त्यांनी जे दिवस काढले होते त्याची आठवण जागी होत असे.

मारा म्हणजे "कडू" पडले होते.

मवाबचे शहर किंवा अर मोआब.

मनश्शे म्हणजे "विसर पाडणारा."

मरीबा याचा अर्थ वादविवाद किंवा बंडखोरी असा आहे.

मस्सा म्हणजे "परीक्षा."

मळणीच्या वेळी धान्याची टरफले काढण्यासाठी ते जेथे ठोकले जाते अथवा त्यावरून जेथे चालण्यात येते ती जागा.

महारोग फक्त महारोगच नव्हे तर बुरशी, अळंबी व एक प्रकारचा वाईट त्यचारोग ह्यांचा पण ह्या हिब्रू शब्दात समावेश आहे.

मंडपाचा सणाच्या या सणाला "सुक्कोथ" व "मंडपाचा सण" अशीही नांवे आहेत कारण या वेळी सीनायाच्या रानातील आठवणीसाठी लोक सात दिवस "तंबूत आश्रय घेऊन" राहात असत.

मंदिरात आणावे म्हणजे "पवित्र मंडपात" आणावे–याच ठिकाणी लोक परमेश्वराला भेटावयास जातील.

मान्ना इस्राएलाचे लोक 40 वर्ष वाळवंटात भटकत असताना देवाने पाठवलेले खास अन्न.

मिसर शब्दश: "राहाब" या शब्दाचा अर्थ "डॅ्गन" असा आहे ते मिसरचे लोकप्रिय नाव झाले होते.

मेशेक, केदार या ठिकाणचे लोक प्रसिध्द सैनिक होते.

याव्हे यिरे म्हणजे "परमेश्वर देव पाहतो."

याकोब म्हणजे "पाठोपाठ येणारा वा कपटी."

यहूदा म्हणजे हिब्रू भाषेत "त्याची स्तुति झाली आहे."

याव्हे शब्दश: परमेश्वर.

यरुब्बाल "बालला वाद घालू दे" अशा अर्थाचे हे हिब्रू शब्द "पक्षपात करणे" किंवा "संरक्षण करणे" अशा अर्थाने ते अलीकडच्या ओवीत (31) वापरले आहेत.

याजकांना शब्दश: "सुंती एफोद" घातलेल्यांना.

यहूदातील बाला किर्याथ यारीमचेच दुसरे नाव.

याबेस हिब्रूमध्ये याचा अर्थ "वेदना" असा आहे.

योथाम यहुदाचा राजा ह्याने ख्रि. पू. 740–735 या काळात राज्य केले.

याशारच्या पुस्तक इस्राएलच्या लढायांविषयीचे एक प्राचीन पुस्तक.

यशुरुन "इस्राएल" चे दुसरे नांव. ह्याचा अर्थ "चांगला" किंवा "प्रामाणिक."

यहोआहाज 2 इतिहास 22:1–12 मध्ये त्यालाच "अहज्या" म्हटलेले आहे.

याह देवासाठी असलेले हिब्रू नाव. या नावाचा अर्थ नेहमी "परमेश्वर" असा करावा.

याह यहोवा देवासाठी हिब्रू नाव.

यशुरूना इस्राएलचे दुसरे नाव. याचा अर्थ "चांगला" किंवा "प्रामाणिक."

यज्ञ देवाला द्यावयाची भेट. कधी कधी हा एक खास प्राणी असे. त्याला मारून वेदीवर भाजत असत.

याजकाला म्हणू किंवा "देवदूत", "निरोप्या" हा देवदूत असू शकले किंवा देवाशी बोलणारा याजक किंवा ज्ञानी पुरुष.

यकोन्या यहोयाकीन राजाचे हे दुसरे नाव. इ.स. पूर्वी 597 ला ह्याला कैद केले गेले.

योसेफाचे घर येथे ह्याचा अर्थ इस्राएलमधील दहा कुंटुंब गटांचे राष्ट. इस्राएलमधील एफ्राईम व मनश्शे ह्या कुंटुंब गटांच्या तों पूर्वज होता.

यदुथुनसाठी किंवा, "यदुथुन गायनासाठी" हा कदाचित् मंदिरातील एक संगीतकार असावा. पाहा 1 इतिहास 9:16; 16:38–42.

योसेफ देव मला आणखी एक मुलगा देवो असे सुप्रसिध्द वचन आहे.

यगर सहादूथा म्हणजे अरेमाईक भाषेत "कराराची दगडांची रास."

राक्षस चुकीचा देव किंवा, "गार्विष्ठ फसविणारे लोक."

राजदंड राजाने जवळ बाळगायची एक खास काठी त्यावरुन तो राज्यकर्ता आहे, ते कळून येई.

रस "मादक पेय" अथवा "रक्त."

रक्त "मादक येप" अथवा "शक्ती."

राष्ट शब्दश: "घर" ह्याचा अर्थ त्या देशाचे राजघराणे असाही असू शकेल.

राहिलेल्या आपत्तीमधून निभावलेले लोक येथे ह्या शब्दाचा अर्थ "इस्राएल व यहूदा ह्यांचा शत्रूने नाश केला, त्यावेळी त्या नाशातून जिवंत राहिलेले लोक असा आहे."

राजा अर्तहशश्त हा अहश्वेरोशचा मुलगा. ख्रि.पू. 465–424 च्या सुमारास तो पारसचा राजा होता.

रसीन सिरीयाचा राजा. ह्याने साधारणपणे ख्रि. पू. 740–731 ह्या काळात राज्य केले.

रेखांबे घराणे रेखाबचा मुलगा योनादाब यांचे वंशज त्यांना देवाबद्दल आत्यंतिक निष्ठा होती. योनादाबच्या गोष्टीसाठी 2 राजा 10:15–28 पाहावे.

राहेल याकोबची पत्नी येथे ह्या शब्दाचा अर्थ 'बाबेलबरोबरच्या युद्धात मारल्या गेलेल्या पुरुषांच्या रडणाऱ्या बायका व आया' असा आहे.

रानातील राजवाडा म्हणजेच बेथ हा यार. शलमोनाने शस्त्र व संपत्ती साठविण्यासाठी बांधलेले शहर.

रथ लढाईत वापरण्यात येणारी छोटी गाडी पण इथे याचा अर्थ प्रवासात वापरण्यात येणारी खूर्ची असाही होईल जसा 3:8 मधे आहे.

राजकन्या शब्दश: "बाथ–नादिब राजकुमाराची मुलगी" हा शब्द "अम्मीनादिब" 6:12 या शब्दसारखा आहे.

रथचालक म्हणजेच "तीस" किंवा "तीन" पाहा 2 शमुवेल 23:8.

रऊबेन म्हणजे हिब्रू भाषेत "पाहा हा मुलगा."

रगुवेल ह्याला इथ्रो असेही नांव आहे.

राहाब ड्रॅगन किंवा समुद्रातील राक्षस राहाब समुद्राला आपल्या काबूत ठेवतो असा समज होता. राहाबाला देवाचा शत्रू किंवा काहीतरी अंमगल असे माने जाते.

राशीचक्र रात्रीच्या वेळी आकाशात दिसणारा तारकांचा समुह. हा कदाचित् राशीचक्रातल्या 12 राशींचा समूह असावा. त्या राशी आकाशातून अशा रीतीने भ्रमण करतात को ज्या योगे प्रत्येक महिन्यात आकाशातल्या कुठल्यातरी भागात एक नवीन रास यावी.

रहोबोथ म्हणजे "विस्तारित" खुल्या जागा किंवा "उडवी रस्ता."

लेवी म्हणजे हिब्रू भाषेत "एकत्र या."

लेवीचे लोक लेवी कुळातले वा घराण्यातील हे लोक मंदिरात धर्मगुरूंना मदत करीत आणि मुलकी शासनाचीही कामे करीत.

लबानोन इस्राएलच्या उत्तरेकडचा देश तो गंधसरू व पाईन वृक्ष ह्यासाठी प्रसिध्द आहे.

लिव्याथान हा कुठल्या प्रकारचा प्राणी आहे याची कल्पना नाही. तो कदाचित मगरीसारखा किंवा एखादा मोठा सागरी राक्षस असावा.

लेवी लेवी या कुळातील लोक. ह्यांनाच फक्त मंदिरात धर्मगुरुना मदत करण्याची मुभा होती.

लेखक वेगवेगळे लेखन उतरवून घेऊन त्याची नक्कल करणारे. ह्या लिखाणात काही खंड असे होते की पुढे त्यांचा 'जुना करार' झाला. ही माणसे आपला पुष्कळ वेळ ह्या लिखाणात घालवीत असत. त्यामुळे त्याचा अर्थ लावण्यात ते वाकबगार होते.

लैंगिक संबंध शब्दश: "ची नग्नता उघड करणे."

लैंगिक पाप बरेचदा लैंगिक पाप म्हणजे चुकीच्या देवाची पूजा करणे असे याचा अर्थ पुरूष त्यांच्या बायकांशी एकनिष्ठ नव्हते आणि ते देवांशी ही एकनिष्ठ नव्हते कारण ते चुकीच्या देवाची आराधना करत असाही होऊ शकतो.

लव्हाळी लिहिण्याचा कागद ज्यापासून तयार केला जातो ती वनस्पती याच्या सालीचा उपयोग बोटीचा, जहाजाचा बाहेरील भाग करण्यासाठी होतो.

लो–रूहामा हिब्रूमध्ये ह्या नांवाचा अर्थ "तिला दया मिळत नाही" असा आहे.

लो–अम्मी हिब्रूमध्ये ह्या नांवाचा अर्थ "माझे लोक नव्हत" असा आहे.

वेदीची शिंगे वेदीचे कोपरे शिंगाच्या आकाराचे होते. ही जणू काही लोकांची सुरक्षततेची जागा होती. एखाद्याने काही चूक केल्यास, तो वेदीचा आश्रय घेऊ शके. त्याचा अपराध सिद्ध झाल्यासच त्याला शिक्षा करू शकत. 'येथे यिर्मया 'यहूदातील लोकांसाठी सुरक्षित जागा कोठेही नाही.' असे सांगत आहे.

वाढविणार नाहीत असे करणे हे दु:खी असल्याचे निदर्शक आहे आणि धर्मगुरूना तर देवाची सेवा करण्यात आनंदच वाटला पाहिजे.

विणकऱ्याच्या मागापेक्षा धोटा विणकर दोरे सूत एकमेकात विणण्यासाठी जे सामान वापरतो ते.

व्यभिचार दुसऱ्याशी लैंगिक व्यवहार करून लग्नाचे वचन मोडणे.

वल्हांडण ह्या हिब्रू शब्दाचा अर्थ टाळणे, "झटकन निघून जाणे" वा रक्षण करणे.

वंशज एखाद्याची मुले व त्याचा पुढील काळातील वंश.

वडील शब्दश: पूर्जज म्हणजे एखाद्याचे आई वडील आजी आजे आणि इतर सर्व लोक त्यांच्यापासून वंश वाढला.

वेदीवरील अग्नी (इंधन) ज्यावर बळी जाळण्यात येतो ती जागा.

वेदी मेज किंवा बळी देण्यासाठी उंच केलेली जागा.

व्यापारी स्तूंची खरेदी विक्री करून उदर निर्वाह करणारा

व्यभिचार विवाहाचा करार वा वचन लैंगिक पाप करून मोडणे.

वेश्या पैसे देऊन तिच्या बरोबर पुरुष लैंगिक पाप करतात अशी स्त्री. काहीवेळा देवाशी विश्वासू नसलेली आणि त्याला अनुसरण्याचे थांबवलेली व्यक्ति असाही ह्याचा अर्थ असू शकतो.

वेखंड गवतासारखी वनस्पती. तिचा उपयोग अत्तर करण्यासाठी करतात.

वडिल (बुजुर्ग) शहरातील वृध्द नेते. ते निर्णय घेण्यात लोकांना मदत करीत.

वेदी देवाला अर्पण करण्यात आलेले बळी जेथे जाळले जातात ते दगडी मेज.

वशीकरण (देवऋषि) ही व्यक्ति अशुध्द आत्म्याच्या मदतीने जादू करते.

व्यभिचार (लैंगिक) पाप करून लग्नाचा करार मोडणे.

वल्हांडण यहुद्यांचा फार महत्वाचा सण. प्रत्येक वसंत ऋतुत देवाने मिसरच्या दास्यातून सुटका केल्याची आठवण म्हणून ह्या दिवशी विशेष जेवण करण्यात येते.

विंचू शेपटीत दंश मारण्यासाठी नांगी असलेले किटक. त्याच्या दंशाने खूप वेदना होतात.

वाचलेले आपत्तीमधून निभावलेले लोक. येथे शत्रूकडून यहूदा व इस्राएल यांचा नाश झाला तेव्हा त्या नाशातून बचावलेले यहूदी लोक.

वेद्या देवाला बळी अर्पण करण्यासाठी वापरण्यात येत असलेला दगडी मेज (टेबल).

वेश्या पुरुष ज्या स्त्रीला लैंगिक पापासाठी पैसे देतो ती स्त्री. काही वेळा याचा अर्थ देवाशी प्रामाणिक नसलेला आणि त्याचे न ऐकणारा माणूस असाही होतो.

विधवा ज्यांचा नवरा मेला आहे अशा स्त्रिया, बहुतेकवेळा या स्त्रियांची काळजी घेणारे कुणी नसे.

शेथ म्हणजे "दिलेला."

शेबा म्हणजे "सात" किंवा "शपथ."

शिमोन म्हणजे हिब्रू भाषेत "तो ऐकतो."

शब्बाथ दिवस म्हणजे विसावा घेण्याचा व प्रभूदेवाला मान देण्याचा विशेष दिवस आहे.

शब्बाथ विश्रांतीचे विशेष दिवस किंवा हा कदाचित शनिवार किंवा ज्या दिवशी लोकांनी काम करता कामा नये असे सर्व विशेष दिवस.

शेकेल किंवा औसाच्या 2/5.

शुद्ध करणे किंवा पवित्र करणे हिब्रू शब्दाचा अर्थ झाकणे किंवा लपवणे किंवा पाप नाहीसे करणे असा आहे.

शुध्द पवित्र वा स्वच्छ देवाच्या उपासनासाठी स्वीकार करण्याजेगे.

शीहोर नदी कदाचित नाईल नदीची पूर्वेकडील एक उपनदी.

शाप दुसऱ्याचे वाईट व्हावे म्हणून उच्चारलेले शब्द.

शेशय, अहीमन, व तलमय अनाक नावाच्या माणसाची ही मुले, ती राक्षसी होती. पाहा गणना 13:22.

शखेमची गढीमध्ये हा भाग खुद्द शहरात नव्हे तर बहुधा शहराच्या जवळ्असावा.

शमुवेल त्याचे नाव एल [परमेश्वर] असा या नावाचा अर्थ होतो. यातले एक अक्षर कमी केले तर हिब्रूमध्ये "शौल" असा "विचारणे" या अर्थाचा शब्द होतो. या प्रकारणात शमुवेल शौल आणि "विचारणे, विनंती" अशा वेगवेगळ्या अर्थछटा उमटतील असा शब्दाचार वेळ आहे.

शिंगात तेल भरुन घे जनावराच्या पोकळ शिंगाचा वापर बाटलीसारखा करत असत.

शुचिर्भूत शुध्द किंवा परमेश्वराच्या पूजेत चालण्यासारखे. जुन्या करारातील या शुध्द अशुध्दतेच्या कल्पनांविषयी पाहा लेवीय 11–15.

शब्बाथच्या भरपाई नियमशास्त्राप्रमाणे दरसातव्या वर्षी जमीन न कसता तिला विश्रांती द्यायची असे.

शेशबस्सर शेशबस्सर म्हणजेच बहुदा जरुब्बाबेल असावा. "जरुब्बाबेलचा" अर्थ "बाबेलमध्ये परका असलेला" किंवा "बाबेल सोडून गेलेला" असा आहे. शेशबस्सर हे त्याचे बहुथा अरामी नाव असावे.

शबाई लोक वाळवंटी भागातील एक जमात. यांच्या टोळ्या लोकांवर हल्ला करुन त्यांची चीजवस्तू लुटून नेत.

शाप कुणाला तरी किंवा कशाचे तरी वाईट होण्याची इच्छा धरणे.

शांती याचा अर्थ "शालोम" परंतु हा शब्द "नमस्ते" किंवा "अच्छा" साठी वापरला जाई.

शब्बाथ ज्यू लोकांचा विश्रांतीचा आणि प्रार्थना करण्याचा खास दिवस.

शआर–याशूब ह्या नावाचा अर्थ "फारच थोडे लोक परत येतील" असा आहे.

शिलोह यरुशलेममधील एक तळे. नव्या करारात ह्याला "सिलोम" म्हटले आहे.

शारोन दरी पॅलेस्टाईनच्या किनाऱ्यावरील खोलगट जमीन.

शेबा इस्राएलच्या दक्षिणेकडील प्रदेश. सध्या हा प्रदेश सौदी अरेबियात आहे. यिर्मयाच्या काळात मसाल्याच्या व्यापाराचे हे केंद्र होते.

शब्बाथ शनिवार, यहूदी लोकांचा पूजेचा व विश्रांतीचा खास दिवस.

शोमरोन इस्राएलच्या उत्तरेकडील राज्याची राजधानी. येथील लोकांनी दुष्कृत्ये केली म्हणून देवाने तिचा नाश केला.

शहामृग वाळवंटात राहणारा एक मोठा पक्षी तो उडू शकत नाही.

शेकेल 2/5 औंसाएवढे हे माप असे पैशाची रक्कमही ह्या मापात सांगत.

शूशन पर्शियाची राजधानी.

शोमरोन, तुझे वासरू शोमरोन इस्राएलची राजधानी होती. इस्राएल लोकांनी वासरांच्या मूर्ती बनवून त्या दान, बेथेल येथील मंदिरात ठेवल्या. त्या मूर्ती परमेश्वराच्या किंवा खोट्या दैवताच्या दर्शक होत्या का नाही हे स्पष्ट कळत नाही. परंतु त्यांनी त्या मूर्ती वापरू नयेत अशी देवाची इच्छा होती. पाहा 1 राजे 12:26–30.

शोमरोन इस्राएलच्या उत्तरेकडील दहा वंशांच्या राज्याची राजधानी. येथे अर्थ "उत्तरेकडील राज्य."

शिनार बाबेलचा मनारा (उत्पत्ति 11:2) व बाबेल नगर ज्या सपाट प्रदेशावर वसले होते तो प्रदेश.

शपथ देवाला दिलेले खास वचन. ठराविक काळात काही विशेष गोष्ट घडल्यास शपथ घेणारा देवाला विशेष बळी अर्पण करी किंवा भेटी अर्पण करी.

सारा म्हणजे "राणी."

सुक्कोथ यार्देन नदीच्या पूर्वेस असलेल्या सुक्कोथ या. म्हणजे "तात्पुरता निवारा."

सुंता इस्राएल लोकात सुंता करण्याची म्हणजे पुरुषाची अग्रत्वचा कापून टाकण्याची पद्धत होती; ती यासाठी की देवाचे नियम व शिक्षण आपण पाळू असा देवाशी विशेष करार केल्याचा तो पुरावा असे.

सेईर एसावाला "अदोम" हेही नांव दिले आहे.सेईर त्या देशाचेच हे दुसरे नाव आहे.

सापनाथ–पानेह या नांवाचा मिसरच्या भाषेत अर्त "जीव टिकवणारा" आणि इब्री भाषेत "गूढ किंवा गुप्त गोष्टींचा उलगडा करणारा" असा आहे.

समक्षतेची भाकर ही समक्षतेची भाकर पवित्र स्थानातील विशेष मेजावर देवापुढे रोज सकाळी ठेवली जात असे.

सुंता करावी अग्रत्वचा कापून टाकणे. देवाने इस्राएलाशी केलेल्या करारात सहभागी असल्याचे दर्शविण्यासाठी प्रत्येक यहुदी पुरूषाला सुंता करावी लागे.

साप किंवा "पळून जाणारा 'राक्षस" हे राहाबाचे दुसरे नाव असावे. पाहा यशया 27:1.

सन्हेरीब अश्शूरचा राजा. ह्याने इ.स. पू. 706–681 या काळात राज्य केले.

सप्तर्षीना प्रसिध्द नक्षत्र (तारकांचा समूह) त्याला "मोठा तारकापुंज" असे ही म्हणातात. त्याच्या जवळ एक लहान नक्षत्र असते ते अस्वलासारखे दिसते. त्याला "लहान तारकापुंज" असे म्हणतात.

सियोन यरुशलेम पर्वताचा पूर्वोत्तर भाग कधी कधी याचा अर्थ यरुशलेममध्ये राहाणारे देवाचे भक्त असा होऊ शकेल.

सर्वात पवित्र जागा देवळातली वा तंबूतली सर्वात पवित्र जागा. या खोलीत कराराची पेटी आणि करूब देवदूत असत. हे एक प्रकारचे सिंहासन होते. इथे देव इस्राएलचा राजा म्हणून बसत असे.

सिर्योन किंवा "हर्मोन पर्वत."

संध्याकाळ यहुदी लोकांच्या वेळेनुसार सुर्यास्ताला दिवस सुरु होत असे.

सर्वशक्तिमान देव शब्दश: एल शादाय.

सेथच्या सर्व मुलांचा किंवा सेथ. सेथ आदोमचा तिसरा मुलगा होता. याचा अर्थ आदोमचा मुलगा किंवा एनोशचा मुलगा किंवा ते सर्व लोक असा देखील असू शकेल

स्मारक स्तंभ लोकांना काहीतरी विशेष प्रकारची आठवण करून देण्यासाठी हे स्तंभ उभारले होते. प्राचिन इस्राएलात खोट्या देवांची पूजा करण्यासाठी लोक नेहमी असे स्तंभ उभे करीत असत.

स्वर्गातील राणी बहुधा ही खोटी देवी अर्स्टाट असावी. ती रती आणि युद्ध ह्यांची देवता होती. मेसोपोटेमियातील लोक तिची पूजा करीत. त्यांच्या समजुतीप्रमाणे ती म्हणजे चांदणीसारखा दिसणारा शुक्रतारा होय.

सुंता करणे वरची कातडी कापणे. प्रत्येक यहुद्याची (ज्यूची) सुंता करीत. देवाने इस्राएलबरोबर केलेल्या करारात तो माणूस भागीदार झाला हे ह्यावरून समजले जाई. उत्पत्ति 17:9 ते 14 पाहावे.

संदेष्टा देवाचा खास सेवक म्हणून देवाने निवडलेला माणूस. देव त्यांना स्वप्न व दृष्टान्त ह्यांच्या साहाय्याने लोकांना शिकवण द्यायला लावीत असे.

सदोम आणि गमोरा लोकांच्या दुष्टाईमुळे देवाने ह्या दोन शहरांचा विध्वंस केला.

सुंता करणे वरच कातडी कापणे. प्रत्येक यहुद्याची (ज्यूची) सुंता करीत. देवाने इस्राएलबरोबर केलेल्या करारात तो माणूस भागीदार झाला हे ह्यावरून समजले जाई.

सूर्य देवता मिसरमधील सर्वात श्रेष्ठ देव.

स्वर्गातील राणी बहुधा खोटी देवी ती काम आणि युद्ध यांची देवता होती. मोसेपोटेमियातील लोक तिची पूजा करीत. आकाशात चांदणीप्रमाणे दिसणारा शुक्र म्हणजेच ही देवी असे त्यांना वाटे.

सीहोनचे गाव म्हणजेच हेशबोन पाहा गणना 21:25–30.

सभा मंडप पवित्र तंबू ज्या ठिकाष्टी इस्राएलच्या लोकांनी देवाची प्रार्थना केली तो खास तंबू इथे कदाचित् यरूशलेममधील मंदिर असाही अर्थ होऊ शकेल.

सलमोन डोंगर शखेमजवळच्या एबाल पर्वताचेच हे दुसरे नाव असावे.

सहाय्य दगड किंवा "एबनेजर."

संदेष्टा म्हणजे लोकांशी संवाद साधण्यासाठी, त्यांच्याशी बोलण्यासाठी परमेश्वराने पाठवलेला माणूस.

सर्वांसमक्ष शब्दश: "सूर्यदिखत."

सुवासिक द्रव्ये याजक, भविष्यवादी, राजे यांच्या अभिषेकासाठी बहुधा हे खास तेल वापरत असावेत. पाहा निर्गम 30:22–38.

संदेष्ट देवाचा खास सेवक म्हणून देवाने निवडलेला माणूस. देव त्यांना स्वप्न व दृष्टान्त ह्यांच्या साहाय्याने लोकांना शिकवण द्यायला लावीत असे.

संतापाचा नैवेद्य खरे म्हणजे लोक ह्यास "सहभोजन" म्हणत. पण यहेज्केल येथे चेष्टा करीत आहे आणि 'असे भोजन देवाच्या रागाला कारणीभूत होत असे' असे दर्शवीत आहे.

सत्पर्षि, मृगशील व कृत्तिका रात्रीच्या वेळी आकाशात दिसणारा तारकांचा नक्षत्रांचा पुंज

सुंगधी दव्य एका झाडाच्या डिंकापासून बनवलेले अत्तर.

सुवासिक द्रव्ये शब्दश: "व्यापाऱ्यांची भुकटी." आयात केलेले मसाले उद धूप.

सुगंध वास शब्दश: "तुझ्या नाकाचा श्वास."

सनीर "बर्फाच्या पर्वताचे" अमोरिट नाव. याचा अर्थ हर्मोन पर्वत असा होतो.

सर्वात उंच पर्वत किंवा "एकचा पर्वत सिरिया" किंवा लेबानन मधील पवित्र पर्वत असावा किंवा देवाचा पर्वत ज्या ठिकाणी देव त्याच्या दूतांना भेटतो.

सदोम व गमोरा ह्या दोन्ही शहरांतील माणसे पापी असल्याने परमेश्वराने ह्या दोन्ही शहरांचा नाश केला.

सियोन यरुशलेम ज्या डोंगरावर वसलेले आहे त्याचा दक्षिणपूर्वेचा भाग. काहीवेला ह्यांचा अर्थ यरुशलेममध्ये राहाणारे देवाचे लोक असाही होतो.

सियोनची कन्या यरुशलेमचे दुसरे नाव.

संदेष्टे देवाने खास सेवक म्हणून निवडलेला. देव स्वप्ने व दृष्टान्त ह्यांच्याद्वारे लोकांना देण्याची शिकवण त्याला दाखवीत असे.

सीयोनकन्या यरुशलेम.

सतार सारंगीसारखे वाद्य. हा शब्द हिब्रूमध्ये दुसऱ्या भाषेतून म्हणजे बहुधा ग्रीकमधू1 आला आहे. ह्यासाठी ग्रीक शब्द "कीत्तारीस" असा आहे.

सर्गोन अश्शूरचा राजा साधारणपणे ख्रि. पू. 721–705 ह्या काळात त्याने राज्य केले.

समुद्रातील किल्ला टायर शहराचे आणखी एक नाव.

सायप्रस शब्दश: "कित्ती" ह्याला "क्रेटही" म्हणतात.

स्वच्छ किंवा "स्वीकारण्याजोगे" शुध्द व देवाच्या पूजेत वापरण्यायोग. पाहा लेवी. 11–15. ह्यात जुन्या करारातील शुध्द–अशुध्द यांचे नियम सांगितले आहेत.

सभामंडपाच्या वेळेत लोक जेथे देवाची उपासना करत असे विशेष तंबू. कदाचित ह्याच्या अर्थ असा असावा की, "सुक्कोथच्या सणात असल्याप्रमाणे" त्या सणात यहुदी लोक तंबूत किंवा तात्पुरत्या बांघलेल्या घरात राहात असत.

हानेस मिसरमधील एक शहर.

हर्मा याचा अर्थ "पूर्णपणे उद्ध्वस्त झालेले."

हिज्कीया यहुदाचा राजा ह्याने ख्रि. पू.

हिन्नोमपुत्राचे खोरे: या खोऱ्याला पुढे "गेहेन्ना" असे म्हणू लागले. ते यरुशलेमच्या दक्षिणेला होते. या खोऱ्यात तान्ह्या बाळांचा व मुलांचा देवतांना बळी दिला जात असे.

हमोरच्या लोकांचे मूळ शखेम या गावात जन्मलेले. हमोर हा शखेमचा मूळ पुरुष असे "उत्पत्ति 34" मधील कथेत म्हटले आहे.

हुंडा त्याकाळात नवरामुलगा वधूपित्याला हुंडा देत असे.

हर्मा या नावाचा अर्थ "पूर्णपणे उध्वस्त झालेला" किंवा "देवाला पूर्णपणे दिलेली भेट." पाहा लेवी 27:28-29.

हरण किंवा, "देवदाराचे झाड."

हाम मिसर देशातील लोक हामचे वंशज होते. पाहा उत्पत्ति 10:6–10.

हामचा देश किंवा "मिसर" बायबल असे सांगते की मिसरचे लोक हामचे वंशज आहेत. पाहा उत्पत्ति 10:6–20.

होमर एक माप हे 6 बुशेल अथवा 48.4 गॅलन इतके होते.

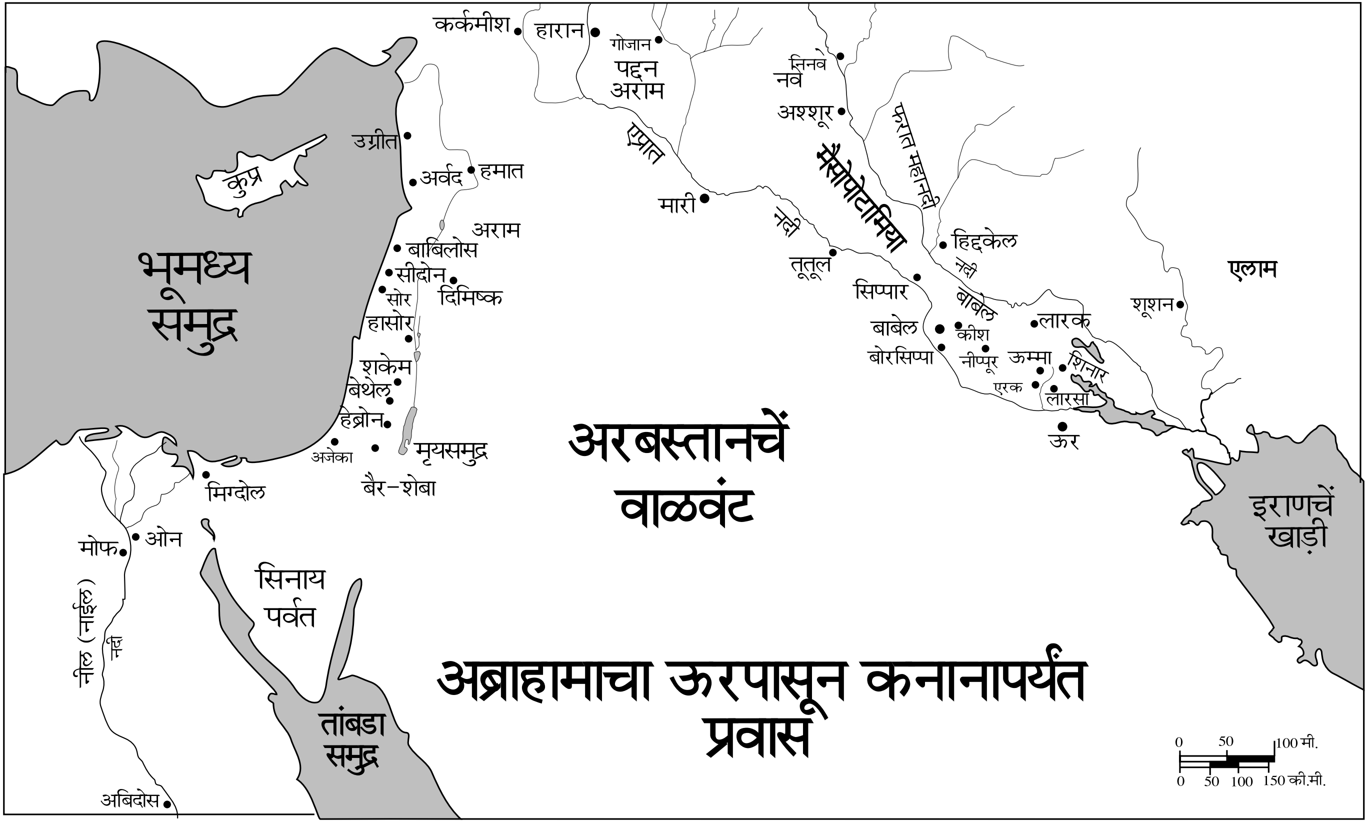

Copyright © 2005 by World Bible Translation Center

निर्गम व इस्राएलांच्या मिसरापासून कनानापर्यंतच्या प्रवासाचा नकाशा

Copyright ' 2005 by World Bible Translation Center

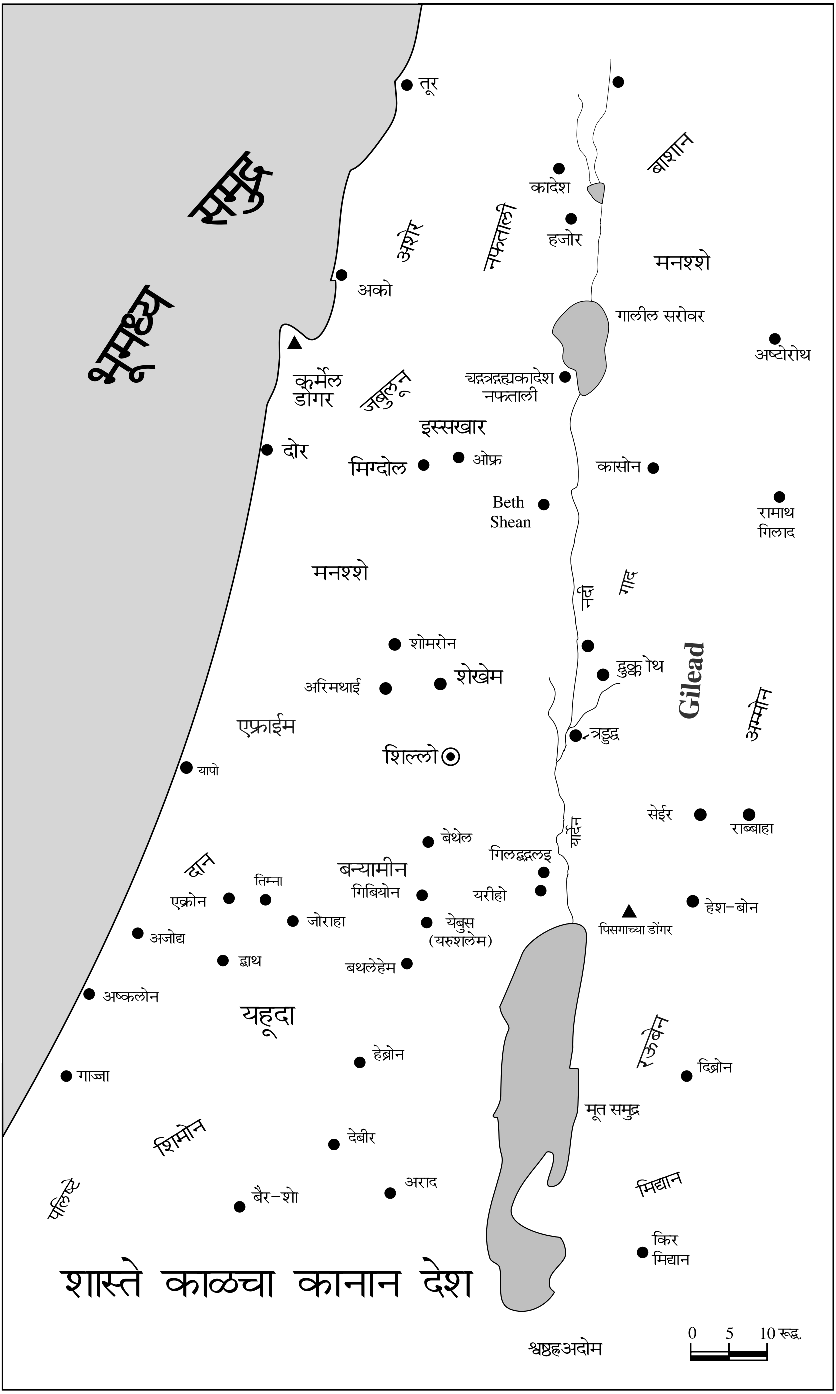

Copyright © 2005 by World Bible Translation Center

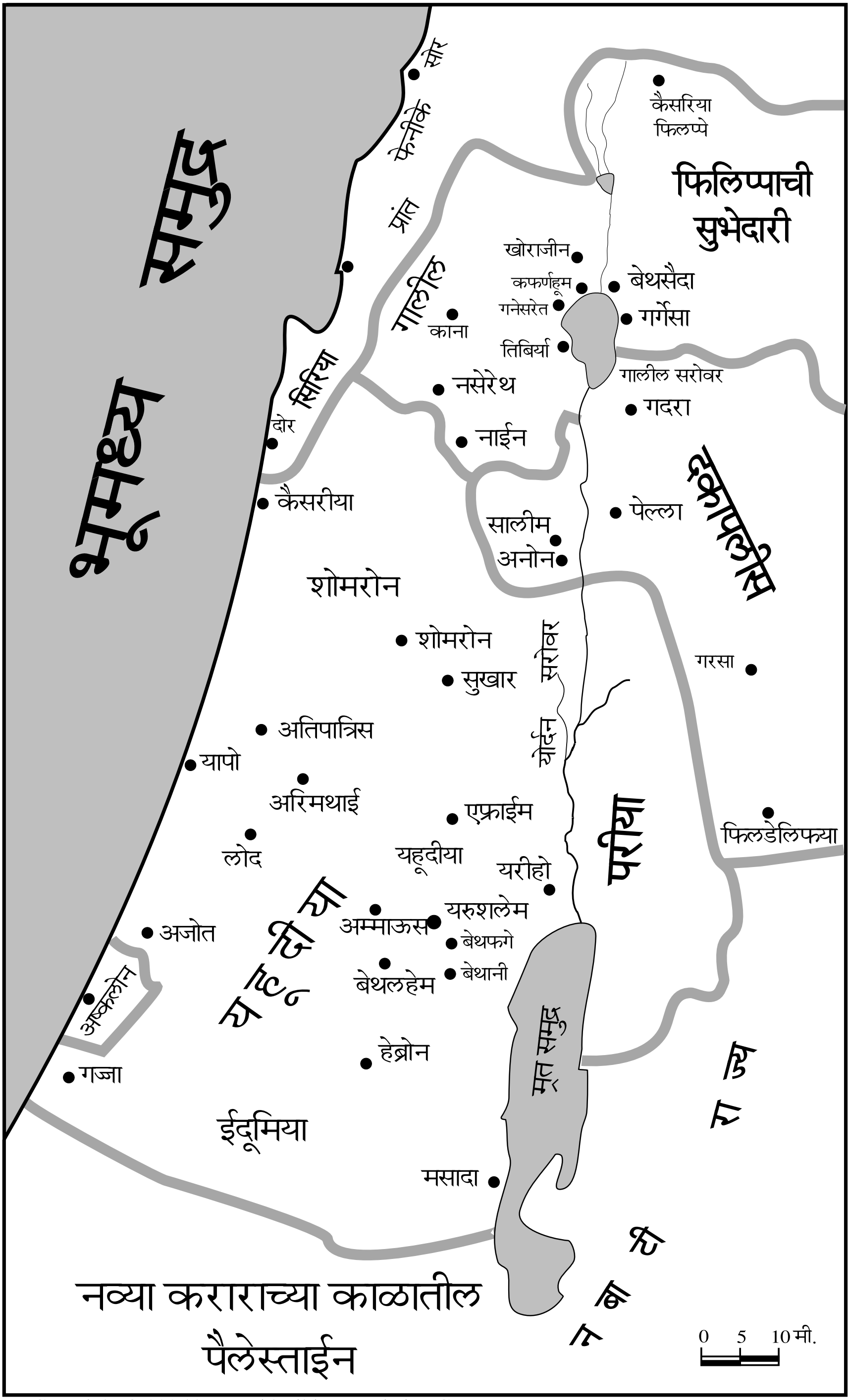

Copyright © 2005 by World Bible Translation Center

Copyright ' 2005 by World Bible Translation Center

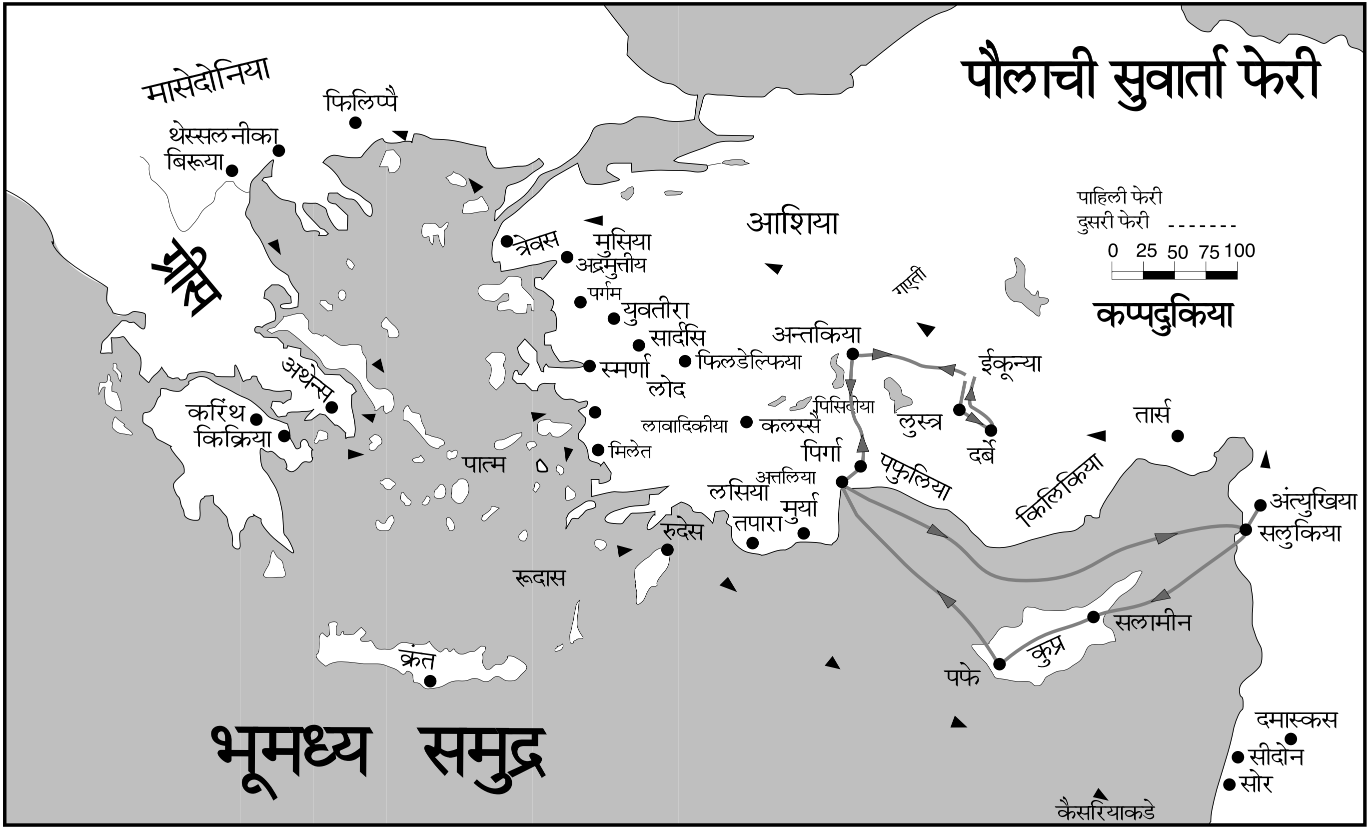

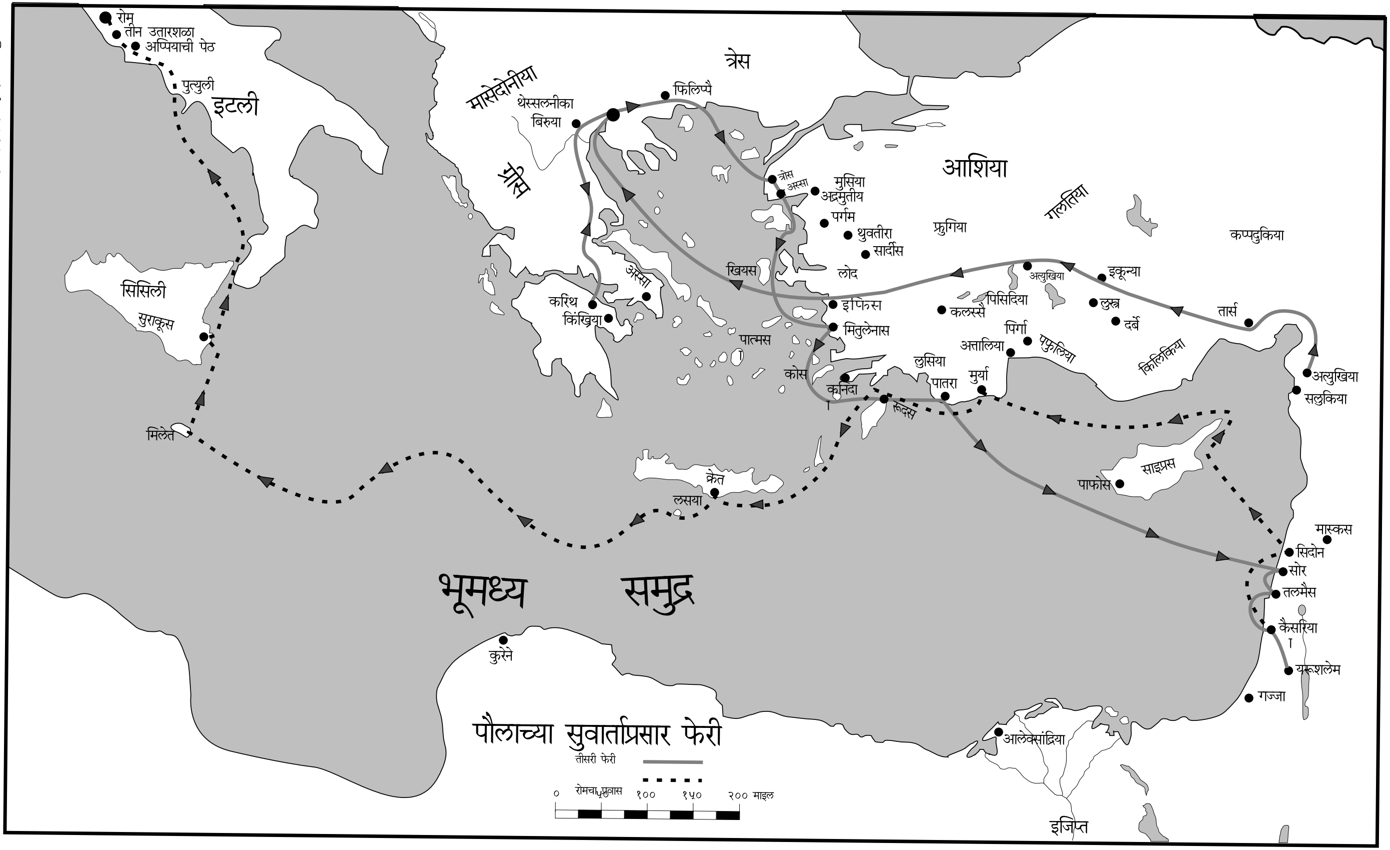

Copyright ' 2005 by World Bible Translation Center